

# Karta 1

# PROVÁZENÍ PĚSTOUNSKOU PÉČÍ

logo Repette, z.s.

Účinnost od 1. 4. 2025

## Provázení pěstounskou péčí

Provázení pěstounskou péčí (dále jen PP) je dlouhodobý proces, ve kterém dochází k pravidelnému a opakovanému kontaktu klíčového pracovníka (dále jen KP) s pěstounskou rodinou nebo se zájemci o PP. Takový kontakt má charakter konzultací, poradenství, sdílení, podpory, náhledu, příp. vedení pěstounů, dohledu nad PP, zprostředkování dalších služeb, individuální práce a komunikace s dítětem v PP a zajišťování jeho potřeb a práv. Repette realizuje službu provázení na základě pověření k sociálně-právní ochraně dětí (dále jen SPOD).

### Provázení směřuje k 3 hlavním cílům:

1. napomáhat vytvoření bezpečného a stabilního prostředí pro dítě v rodině,
2. sledovat a napomáhat zajištění potřeb a práv dítěte, nejlepšího zájmu dítěte,
3. podporovat pěstouny tak, aby ve všech případech dokázali zabezpečit v maximální možné míře nejvyšší zájem dítěte.

### Provázení poskytujeme:

- Pěstounům, kteří již mají děti v PP a uzavřeli s námi Dohodu o výkonu PP (obdobně také poručníkům a lidem, kterým bylo dítě svěřeno do péče třetí osoby)
- Lidem, kteří mají dítě svěřené do péče, osobně o něj pečují a zároveň mají podaný návrh na soud na svěřením dítěte do PP (tzv. fakticita péče).
- Dětem a svěřeným dětem výše jmenovaných osob.

Nové klienty je možné přijmout jen po schválení garanta, jež zvažuje kapacitu organizace a přidělují klienty jednotlivým KP. KP je rodině přidělen podle volné kapacity a podle regionu, v němž působí. Pokud je to možné, přihlížíme k přání klienta.

### Za zprostředkovanou pěstounskou péčí se považuje:

1. pěstounská péče poskytovaná dítěti osobou pečující po doručení sdělení podle § 24 odst. 5 (nebo-li PP zprostředkovaná krajským úřadem)
2. pěstounská péče na přechodnou dobu,
3. pěstounská péče poskytovaná sourozenci dítěte svěřeného do pěstounské péče podle bodu 1, je-li poskytována toutéž osobou pečující.

**Za nezprostředkovanou PP je považována** PP ve všech dalších případech (nejčastěji PP prarodičů a jiných příbuzných, PP osoby blízké, např. sousedky dítěte, PP, kdy si dítě pěstouni "našli" sami).

## Zákonný nárok a povinnosti pěstounů

Každý pěstoun má možnost uzavřít Dohodu, nicméně jen pokud uzavře s pověřenou osobou dohodu, má nárok od státu na dávku odměnu pěstouna (pro zprostředkované pěstouny) nebo příspěvek při pěstounské péči (platí pro příbuzenské pěstouny, jiné nezprostředkované pěstouny a lidi, jimž bylo dítě svěřeno do péče třetí osoby).

Pěstoun si může vybrat pověřenou organizaci dle svého uvážení. Po uzavření Dohody má pěstoun nárok na zabezpečení konkrétních služeb a zároveň povinnost dodržovat některá ustanovení. To je vymezeno novelou Zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí a jeho novelizací (dále Zákon o SPOD) a upřesněno Dohodou.

Zákonný nárok pěstounů obsahuje:

- **právo na krátkodobou výpomoc** tedy právo poskytnutí nebo zajištění pomoci při osobní péči o svěřené dítě, pokud osobní péči o dítě nemůže zajistit ani jiná osoba dítěti blízká, která má povinnost a právo podílet se na osobní péči o dítě v pěstounské péči; tato pomoc spočívá v zajištění krátkodobé péče
  - ★ po dobu, kdy je osoba pečující uznána dočasně práce neschopnou nebo při ošetřování osoby blízké,
  - ★ při narození dítěte,
  - ★ při vyřizování nezbytných osobních záležitostí (např. soud, lékař, vzdělávání)
  - ★ při úmrtí osoby blízké,
- **právo na respit**, nebo-li právo na poskytnutí nebo zajištění celodenní péče o svěřené dítě nebo děti, která je přiměřená věku dítěte, v rozsahu alespoň 14 kalendářních dnů v kalendářním roce, jestliže svěřené dítě dosáhlo alespoň věku 2 let.
- **právo na poskytnutí odborného poradenství** souvisejícího se svěřením dítěte do PP,
- **právo na poskytnutí nebo zajištění psychologické nebo terapeutické odborné pomoci** související se svěřením dítěte do pěstounské péče, a to i pro svěřené dítě nebo vlastní děti osoby pečující nebo osoby v evidenci,
- **právo na pomoc v kontaktu s biologickou rodinou dítěte** - nebo-li právo na poskytnutí pomoci při plnění povinností udržovat, rozvíjet a prohlubovat sounáležitost dítěte s osobami dítěti blízkými a umožnit styk rodičů s dítětem v pěstounské péči, včetně pomoci při zajištění místa pro uskutečňování styku oprávněných osob s dítětem a při zajištění asistence při tomto styku,
- **právo na zprostředkování a bezplatné zajištění vzdělávání** v rozsahu 18 hodin za 12 kalendářních měsíců u nezprostředkovaných pěstounů a v rozsahu 24h za 12 kalendářních měsíců po sobě jdoucích u pěstounů zprostředkovaných

**Pěstouni mají 3 základní povinnosti:**

- **Povinnost umožnit sledování plnění dohody o výkonu pěstounské péče** (podle § 47b odst.) Přičemž doprovázející organizace má povinnost být minimálně jednou za 2 měsíce v osobním kontaktu s pěstouny a svěřeným dítětem.

- **Povinnost zvyšovat si znalosti a dovednosti v oblasti výchovy a péče o dítě** a to buď 18 hodin za období 12 měsíců po sobě jdoucích nebo 24 hodin, pokud jde o zprostředkovanou PP.<sup>1</sup>
- **Povinnost udržovat, rozvíjet a prohlubovat sounáležitost dítěte s osobami blízkými, zejména s rodiči, a umožnit styk rodičů s dítětem v PP** (pokud soud nestanovil jinak) a vytvářet pozitivní identitu dítěte ve vztahu k jeho biologické rodině.

## Odborné poradenství pro zájemce o osvojení nebo pěstounskou péči

Odborné poradenství k NRP Repette prostřednictvím garanta nebo klíčového pracovníka poskytuje:

- zájemcům z řad veřejnosti, kteří uvažují o osvojení (adopci), pěstounské péči nebo hostitelské péči
- žadatelům, kteří již podali žádost na OSPOD o pěstounskou péči či osvojení
- osobám, které byly schváleny k přijetí dítěte a čekají na zprostředkování NRP
- osobám, které realizují hostitelskou péči a uvažují o přechodu do PPa/ nebo potřebují konzultaci k jinému tématu

Takovéto poradenství poskytujeme klientům na základě smlouvy o poskytnutí poradenství (příloha XY\_smlouva o poradenství), přičemž se jedná o službu, ke které má Repette pověření k SPOD a vztahují se na ni standardy kvality. Poradenství může být jednorázové, ale také může být dlouhodobé a opakované. Může zahrnovat i principy provázení pěstounskou péčí, zvláště tehdy, pokud klient přijímá do své péče dítě a náš pracovník klienta v procesu podporuje. Dokud však není sepsána Dohoda o výkonu PP, jde o službu poradenství. Takovýto klient je evidován v samostatné tabulce "Poradenství\_evidence", jež se nachází na cloudu, v listu daného roku. Klient zároveň může být zájemce o sepsání Dohody. S klientem pracuje vždy jeden a tentýž pracovník, buď přidělený KP nebo garant. Průběh poradenství je stručně evidován do dokumentu daného klienta, zde je také zapsán cíl poradenství a plán další podpory. Cíl poradenství je zhodnocen při posledním poradenském setkání nebo 1x ročně. Pokud klient později podepíše Dohodu, záznamy z poradenství se zkopírují do jeho spisu, aby byla zachována kontinuita; pokud je to možné nadále jej provází tentýž pracovník, který mu předtím poskytoval poradenství. Dokumentaci k poradenství Repette archivuje 10 let, a poté veškeré uchovávané informace zkartuje. Klient vždy může nahlížet do dokumentace o něm vedené.

Klient je informován o možnosti si stěžovat ve smlouvě o poskytnutí poradenství a na webových stránkách, vyřízení stížnosti je realizováno stejně jako u klientů s Dohodou. Na konci kalendářního roku se zašle všem klientům, kterým v daném roce bylo poskytováno poradenství, anonymní online dotazník zpětné vazby, který je následně vyhodnocen.

---

<sup>1</sup> Pokud pěstoun splní během 12 kalendářních měsíců po sobě jdoucích povinnost vzdělávání ve větším rozsahu, než je vyžadováno, lze rozdíl mezi požadovaným počtem hodin a skutečným počtem hodin započítat do rozsahu povinného zvyšování si znalostí a dovedností v oblasti výchovy a péče o dítě v období bezprostředně následujících 12 kalendářních měsíců. První období 12 kalendářních měsíců po sobě jdoucích počíná běžet ke dni uzavření dohody o výkonu pěstounské péče.

*Např. schválení pěstouni čekají na přidělení dítěte a využívají služby Poradenství, zde řeší potenciální otázky toho, jak připravit dětský pokoj, konzultují, zda nerozšíří své požadavky ve vztahu k věku, etniku či hendikepu. Jakmile se jim ozve kraj s informací o dítěti, na konzultaci probírají, jak na ně dítě působilo, ventilují své emoce. Společně plánujeme návštěvy dítěte a přípravu na přemístění, klienti se doptávají, kdy mohou podepsat dohodu. Celý proces přemístění dítěte dochází k intenzivnímu poradenství v této oblasti. Jakmile je dítě ve faktické péči klientů, podepisujeme s nimi Dohodu a poradenství se mění v provázení.*

**Poradenství se zpravidla týká některé nebo vícero z těchto oblastí:**

- informace o náhradní rodinné péči, rozdíl mezi adopcí, PP, PPPD, HP.
- orientace v sociálním systému, práva a psychologie oblasti NRP
- informace o procesu žádosti a schvalování,
- práce s emocemi, názory a hodnotami související s podáním žádosti o NRP
- přechod dítěte k pěstounům a s tím související příprava, otázky, spolupráce s OSPOD apod., přechod dítěte k osvojitelům
- poradenství k probíhající HP (včetně zvažování přechodu do PP)
- pomoc při vyřizování záležitostí souvisejících s NRP a při komunikaci vedoucí k uplatňování práv a oprávněných zájmů

Poradenství je poskytováno v prostorách kanceláře Repette ve Frýdku-Místku, v čase individuálně dohodnutém s klientem.

V oblastech standardů kvality pro poradenství, které zde nejsou uvedeny, platí tytéž standardy kvality péče jako pro poskytování provázení PP při uzavření Dohody.

## **Dohoda o výkonu PP (standard 10a)**

*Pověřená osoba má písemně zpracována pravidla pro uzavírání, změnu a zrušení dohod o výkonu pěstounské péče, zejména kdo je oprávněn dohodu uzavřít, změnit nebo zrušit, jaké další náležitosti, kromě těch zákonem stanovených, dohoda obsahuje, jaké přílohy jsou spolu s dohodou předány klientovi. Při uzavírání, změně nebo zrušení dohody pověřená osoba postupuje tak, aby obsah a účel byl pro osoby z cílové skupiny srozumitelný.*

Repette uzavírá Dohodu s pěstounem na základě § 47b Zákona o SPOD.

KP, který pěstouny bude provázet, připravuje kompletně Dohodu včetně jejích příloh - Podání a vyřízení připomínek a stížností a Aktuální nabídka služeb a akcí\_rok. Dohodu za Repette podepisuje ředitelka. Ta také také podepisuje případné dodatky, které ujednání v Dohodě upravují. KP odevzdává a zakládá originály Dohody, zapracovává změny formou dodatku k Dohodě a vytváří kopie. Ředitelka využívá kopii Dohody k účelu vyřízení Státního příspěvku na výkon pěstounské péče (dále jen Státní příspěvek) u Úřadu práce. KP zasílá sken Dohody příslušnému OSPOD dítěte.

## Postup uzavírání Dohody

- Osoba, jež vedla první kontakt se zájemcem, předává informaci a kontakt zájemce garantovi SPR. Ten rozhoduje, zda má Repette kapacitu podepsat Dohodu. Pokud kapacitu nemá, zájemce je odmítnut. V případě, že žije v regionu, kde by se kapacita mohla uvolnit, je mu nabídnuta možnost „čekat v pořadníku na volnou kapacitu.“ Všichni zájemci jsou evidováni elektronicky v tabulce „rok\_Evidence PP/list ZÁJEMCI.“ Zde je také evidováno, jak a kdy byla žádost vyřízena.
- Garant ve spolupráci s ředitelkou přiděluje zájemce o dohodu klíčovému pracovníkovi a pověřuje jej kompletní přípravou Dohody, zajištěním patřičných podpisů a zasláním kopie místně příslušnému OSPOD.
- KP informuje zájemce o provázení o jeho právech a povinnostech vyplývajících ze Zákona o SPOD a Dohody, a také o limitech čerpání Státního příspěvku, což je detailně popsáno v příloze Aktuální nabídka služeb a akcí\_rok.
- Po seznámení zájemce s Dohodou a tím, jak služba provázení bude probíhat, si KP vyžádá od pěstouna rozhodnutí soudu o svěření dítěte do péče nebo rozhodnutí úřadu o zavedení mezi osoby v evidenci, dále datum narození obou pěstounů, jejich trvalé bydliště a kontakty. Pokud soud prozatím o PP nerozhodl, pak rozsudek nahrazuje informace OSPOD o fakticitě péče a číslo jednací, pod kterým je vedena žádost u soudu o PP
- KP vypracuje návrh Dohody, který vychází ze vzorů (příloha XYZ). Pokud je to možné, zašle pěstounovi e-mailem návrh s předstihem. Posléze se s pěstounem osobně setká a Dohodu včetně jejích příloh podrobně proberou (případně proberou po telefonu) a upraví dle potřeb všech stran. Upravený návrh má pěstoun k dispozici i na klidnější přečtení doma (např. pěstounka babička v tištěné formě).
- Následně dochází k podpisům dohody. Dohoda je vytvořena ve 2 originálech.
- KP jeden originál Dohody předává pěstounovi. Druhý originál skenuje a ukládá do elektronické složky klienta (umístěna na cloudu ve složce “provázení”), fyzickou dohodu pak zakládá do oranžového faktického spisu klienta uloženého v kanceláři Repette.
- Do 14 pracovních dnů KP informuje datovou schránkou/emilem místně příslušný OSPOD o uzavření dohody, zároveň zasílá elektronický sken dohody. (Zároveň žádá o IPOD dětí).
- Následně KP vytvoří další faktickou kopii dohody a vkládá ji v kanceláři do složky: dohody pro Úřad práce. (V této složce jsou dohody schraňovány do doby, než ředitelka bude žádat o SPVPP u ÚP.

### Součástí uzavřené Dohody jsou tyto přílohy:

- a) Podání a vyřízení připomínek a stížností,
- b) případně Aktuální nabídka služeb a akcí\_rok
- c) případně dodatky k Dohodě

Individuální plán ochrany dítěte (dále jen IPOD) není součástí Dohody záměrně, aby nebylo nutné při každé jeho aktualizaci vytvářet dodatek Dohody. Aktuální nabídku služeb a akcí na daný kalendářní rok obdrží klient vždy v lednu daného kalendářního roku.

## První setkání klienta s klíčovým pracovníkem

Cílem prvního setkání je vytvoření příjemného pocitu pěstounů z naší spolupráce a dobré porozumění jejich právům a povinnostem, jednotlivým ustanovením v Dohodě a obsahu Aktuální nabídky služeb a akcí\_rok. V ideálním případě na takové setkání máme k dispozici alespoň 2h. Setkání by se měl účastnit KP, alespoň jeden z pěstounů, ideálně oba, mohou i nemusí být přítomny děti, pravděpodobně proběhne v domácnosti klienta. Před setkáním je vhodné zaslat vzor Dohody pěstounovi elektronicky dopředu, aby si ji mohl v klidu prostudovat. Zároveň je informován, že k uzavření Dohody je potřeba rozhodnutí soudu o svěření dítěte do péče nebo rozhodnutí úřadu o zařazení do evidence osob vhodných k PP na přechodnou dobu, která nabyla právní moci, případně souhlasné vyjádření OSPOD k fakticitě péče. Níže jsou popsány body, které by měl KP při prvním setkání s pěstounem zvládnout, jelikož mu poskytují dostatek informací pro pocit orientovanosti a bezpečí. Je však nutné k pěstounovi přistupovat přirozeně, a tak nemusí být vůbec špatně, když nezvládneme vše, na úkor našeho např. vlastního intuitivního a přirozeného přístupu, hry s dětmi, reakce na danou situaci apod. Přesto je potřeba si stále uvědomovat, že je vhodné a žádoucí nejpozději během prvních dvou schůzek zvládnout:

1. Představení se: KP by měl pěstounské rodině představit Repette, sdělit svou odbornou erudici, zaměstnání a pozici, své kompetence.
2. Nastavit oslovování dětem i dospělým: vykat/tykat – oslovovat se křestním jménem.
3. Nastavit průběh setkání: dohodnout se, kolik máme společně času, co je potřeba zvládnout, zjistit, s čím pěstouni přichází, co chtějí probrat pěstouni, zjistit, jaké nastavení mají děti.
4. Projít a doplnit Dohodu: detailně probrat práva a povinnosti pěstounů vycházející ze Zákona o SPOD a uzavírané Dohody, vysvětlit limity čerpání ze Státního příspěvku na poskytované služby (nabídka služeb a akcí\_rok), vysvětlit, jak může pěstoun podat stížnost, jak bude vyřízena, zdůraznit význam práce s dětmi o samotě, doplnit veškeré další informace o fungování organizace v praxi.
5. Vysvětlit úlohu OSPOD: zaslání kopie dohody, pravidelné zasílání zpráv OSPOD 1x za 6 měs, postup při neplnění ujednání v Dohodě apod.).
6. Zjistit situaci a potřeby pěstounské rodiny: počet dětí, zda jsou ve společné PP, s čím se v současnosti potýkají, co aktuálně nejvíce potřebují.
7. Představení KP a své činnosti dětem, představení jejich práv, způsobu, jak se na KP obrátit, jak si stěžovat (vysvětleno v Kartě pro dítě - viz kapitola Práce KP s dítětem) - vhodné realizovat až při další schůzce, aby bylo opravdu dostatek času, tudíž na první schůzce se jen zmínit.
8. Sdělit, jak bude vypadat provázení v případě uzavření Dohody - frekvence, místo a časové rozpětí jednotlivých setkání s pěstouny a dítětem, pracovní doba KP.

## Změna dohody

Změna Dohody je možná formou vypracování dodatku k Dohodě. Nejčastěji se Dohoda bude měnit v případech přijetí nového dítěte do péče, v případě zařazení pěstounů do evidence osob vhodných k PP na přechodnou dobu, při předčasném ukončení PP u jednoho z dětí apod. Při zletilosti dítěte v PP při současné péči o další děti v PP Dohodu není nutné měnit - je logické, že se péče již na dospělého vztahuje jen v míře jako na jiné členy domácnosti. Přípravu dodatku (v součinnosti s pěstouny) má ve své kompetenci KP.

Dodatek poté dává ve dvou vyhotoveních k podpisu. Jeden originál má k dispozici pěstoun, druhý originál Repette (naskenován a vložen do spisu, originál pak do oranžové složky klienta v kanceláři).

## Ukončení dohody

**Pěstoun může vypovědět Dohodu bez udání důvodu, a to písemně na adresu Repette, pouze ke kalendářnímu pololetí, tj. k 30. 6. nebo 31. 12. Výpověď musí být doručena nejméně 30 dní před těmito termíny, tj. k 30. 5. nebo 30. 11.** Výpovědní doba skončí k poslednímu dni kalendářního pololetí. Je-li výpověď doručena méně než 30 dnů před koncem kalendářního pololetí, skončí výpovědní doba k poslednímu dni kalendářního pololetí následujícího po doručení výpovědi.

### Repette může vypovědět Dohodu pouze v těchto situacích:

- Pro opakované maření sledování naplňování Dohody. Pokud se nepodaří uskutečnit společnou schůzku do 4 měsíců od uzavření Dohody nebo od posledního setkání, je pěstounovi minimálně 2 týdny před návštěvou zaslána písemná výzva s termínem schůzky. Pokud se tuto návštěvu nepodaří realizovat, je pěstounovi zaslána další výzva s termín schůzky a upozorněn OSPOD. Pokud návštěva opět neproběhne, lze po 6. měsících, během kterých se schůzku nepodařilo uskutečnit, vypovědět Dohodu. Dohoda může být ukončena ze strany Repette k poslednímu dni kalendářního pololetí. Výpověď musí být písemně doručena pěstounům nejpozději 30 dnů před koncem kalendářního pololetí.
- Pro závažné nebo opakované porušování povinností vyplývajících z Dohody včetně jejích příloh - Repette je povinno pěstouna písemně upozornit, dojde-li k jednání, jehož opakování by mohlo dát důvod k výpovědi Dohody. Pěstoun má poté 30 dní na sjednání nápravy, pokud nebude vzájemná dohoda jiná. Opět platí, že Dohodu lze vypovědět ke kalendářnímu pololetí.
- Pro nemožnost nadále poskytovat Dohodou vymezené služby z důvodu nedostatečné personální kapacity - v takovém případě je pěstoun upozorněn alespoň 1 měsíc před ukončením Dohody.
- Z rozhodnutí správního nebo soudního řízení.
- V případě, kdy pěstouni přestanou dlouhodobě osobně pečovat o svěřené dítě a toto dítě bude plně zajištěno jinou formou péče, např. nástup dítěte do ZDVOP, navrácení do péče matky apod. Dohoda pak končí dnem nástupu dítěte do takové péče.

### Dohoda je automaticky ukončena:

- zletilostí dítěte
- pozbytím statusu pěstouna nebo dítěte v PP jiným způsobem (např. úmrtí).

Výpověď dohody podepisuje ředitelka. Ukončení Dohody s pěstounem je nutné písemně ohlásit místně příslušnému OSPOD (realizuje KP a zároveň zasílá závěrečnou zprávu o provázení rodiny) a do 30 kalendářních dní ředitelka informuje Úřad práce (formulář Hlášení změny nároku na SPVPP). Posléze KP uzavře spis a předá jej garantovi k archivaci (do 2 měs od ukončení).

## Hodnocení naplňování cílů Dohody (standard 10b)

*Pověřená osoba má písemně zpracována pravidla pro způsob hodnocení naplňování cílů uzavírané dohody o výkonu pěstounské péče*

Dohoda není příliš individualizovaná ani „šitá na míru“ konkrétní pěstounské rodině, a to z důvodu, že by se dohoda musela v podstatě neustále měnit, podle toho, jak se mění situace v dané rodině. Proto se hodnocení naplňování cílů Dohody soustředí především na základní kritéria provázení a základní povinnosti a práva pěstouna a dítěte v PP. K hodnocení plnění cílů dohody využíváme tyto nástroje:

### Nástroje k hodnocení naplňování cílů

#### 1. Tabulka Evidence PP

Jedná se o elektronickou excelovou tabulku s názvem „rok\_Evidence PP“, která je na cloudovém úložišti. Tabulka je spravována garantem SPR a sdílená dále se všemi KP a ředitelkou. Tabulka je vytvořená zvláště pro každý rok a na jaře následujícího roku ji garant uzavírá a archivuje. V této elektronické tabulce jsou 3 listy: DOHODY, ARCHIV, ZÁJEMCI.

- List „DOHODY“ obsahuje přehled všech pěstounů, kteří měli aktivní provázení v daném roce, jejich e-mail, datum sepsání Dohody, datum počátku vzdělávacího roku a přiděleného KP. KP do tohoto listu průběžně eviduje všechny termíny absolvovaných osobních schůzek s pěstouny a dítětem, dále data zaslání půlročních zpráv příslušnému OSPOD a termíny asistovaných kontaktů. List obsahuje i pěstouny, kteří v průběhu daného roku ukončili spolupráci, aby bylo zřetelné, kolik pěstounských rodin jsme v daném roce provázeli. Tato rodina je od aktivních odlišena jinou barvou. Z tabulky je možné extrahovat řadu statistických údajů (kolik dětí je svěřeno v kolika rodinách, počet příbuzenských rodin, míra kontaktu s biologickou rodinou u dětí apod.
- List „ARCHIV“ obsahuje přehled všech pěstounů, kteří s námi měli v minulosti uzavřenou Dohodu, a kterou postupem času ukončili. List navíc obsahuje datum a důvod ukončení Dohody.
- List „ZÁJEMCI“ obsahuje přehled všech pěstounů, kteří projeví zájem o provázení a sepsání Dohody. Je zde jméno pěstounů, kontakt, datum projevení zájmu, datum vyřízení žádosti a odůvodnění v případě odmítnutí klienta. Jsou zde tak evidováni zájemci, kteří čekají na uvolnění kapacity a zájemci, se kterými dlouhodobě pracujeme a čekají na svěřeni dítěte do PP nebo zařazení mezi osoby v evidenci.

*KP tabulku doplňuje průběžně, zcela doplněná musí být vždy ke konci června a prosince daného roku = 2x ročně zhodnocení poskytovaných služeb.*

#### 2. Zprávy pro OSPOD a zápisy z provázení

KP je odpovědný za průběžnou práci se spisovou dokumentací klientů na cloudu. Pro detailní hodnocení naplňování cílů dohody slouží podrobné zápisy z provázení a zprávy vypracované pro OSPOD, kde dochází ke komplexnímu zhodnocení poskytovaného provázení za posledního půl roku. **Zprávu KP zasílá min. 2x za rok,**

***zpravidla v lednu a červenci. V případě potřeby může být zpráva vypracována a zaslána častěji.***

### **3. Tabulka: Plnění dohody a vzdělávací plán**

Tabulka je určená k přehlednému zaznamenávání plánovaných a reálně využitých odborných služeb, respitu, výpomoci nebo plánovaných termínů kontaktů s biologickou rodinou (pokud neprobíhají spontánně) U služby je poznamenáno, kolik bylo čerpáno z SPVPP i jaká byla spoluúčast pěstouna. V případě vzdělávání jde rovnou i o vzdělávací plán, tzn. jsou zde pojmenovány potřeby pěstounů a kompetence, kterých je potřeba dosáhnout, stejně jako plán konkrétních vzdělávacích akcí, jichž se pěstouni chtějí účastnit. (Viz.níže)

*KP tabulku Plnění dohody a vzdělávací plán vyplňuje průběžně, kontroluje a hodnotí v lednu a v červenci.*

### **4. Plán průběhu pobytu dítěte**

Podrobné informace viz níže.

*KP spolu s rodinou vyhodnocuje Plán 1x v roce (zpravidla v lednu následujícího roku), kdy ve stejnou dobu připravuje Plán na aktuální rok.*

*V případě PPPD je vhodné nastavit vyhodnocení individuálně, podle předpokládané doby pobytu dítěte v PP tak, aby byl Plán praktický a užitečný.*

### **5. Dotazník zpětné vazby pěstounů k službám a akcím**

Dotazník zpětné vazby je zasíláný pěstounům anonymně pomocí on-line dotazníku 1x ročně. Dotazník je zaměřen na spokojenost s kvalitou jednotlivých služeb a kvalitou provázení. Výstupy jsou graficky zpracovány a předány všem zaměstnancům na nejbližší provozní poradě, součástí zpětné vazby je i návrh témat na vzdělávání, případně na zlepšení nabídky či kvality služeb.

Dotazník ZV k jednotlivým akcím, jichž se pěstoun účastní, je rodině zaslán vždy nejpozději týden po akci nebo je vyplněn přímo na akci.

### ***Garant SPR hodnotí naplňování cílů Dohody pěstouna prostřednictvím:***

- porad KP 1 x za měsíc (konzultace, metodické vedení, zodpovídání dotazů apod.),
- kontroly tabulky Evidence PP aktuálního roku 2x ročně (srpen/září a únor/březen) - kontrola počtu osobních schůzek se členy pěstounské rodiny, počtu odeslaných zpráv pro OSPOD.
- kontroly spisové dokumentace 1x ročně - podrobná kontrola celé spisové dokumentace všech KP včetně Plnění dohody a vzdělávacího plánu, Plánu průběh pobytu, porovnání s tabulkou Evidence.
- vyhodnocuje zpětnovazební dotazníky

## **Plánování průběhu pobytu dítěte v PP (standard 10c)**

*Pověřená osoba plánuje společně s dítětem, osobou pečující nebo osobou v evidenci, rodinou dítěte, příslušným orgánem sociálně-právní ochrany průběh pobytu dítěte v pěstounské péči. Základem*

*tohoto procesu je vyhodnocování realizované příslušným orgánem sociálně-právní ochrany a individuální plán ochrany dítěte vypracováváný příslušným orgánem sociálně-právní ochrany.*

Plán průběhu pobytu dítěte v PP:

- Tvoří se vždy na jedné z prvních schůzek s pěstounskou rodinou a je navázáno na počátek spolupráce, tedy na uzavření Dohody. Období, na které se plán stanovuje může být max. 12. měsíční nebo kratší (zpravidla se váže ke kalendářnímu roku, pokud není z vážných důvodů potřeba častěji). Podílí se na něm KP, pěstouni a ideálně také dítě, které dosáhlo školního věku.
- Vychází z IPOD, vyhodnocení situace dítěte OSPODem (pokud je k dispozici) a dále ze společného vyhodnocení potřeb dítěte (oblasti: zdraví, učení se, emoční vývoj a chování, rodinné a sociální vztahy, identita a sebe prezentace, samostatnost a sebeobsluha), které zpracovává KP spolu s pěstouny a případně i dítětem (dle jeho věku a rozumových schopností). KP jej 1x ročně aktualizuje (leden/únor) a vyhodnocuje (leden/únor). Vyhodnocení pak může pomoci lepšímu nastavení IPOD ve spolupráci s OSPOD na další období, z něhož opět vychází Plán průběhu pobytu dítěte v PP.
- Pokud IPOD KP nemá k dispozici, je nutné OSPOD o něj požádat (KP může OSPOD nabídnout vhodné informace). Je možné, aby zpracování IPOD a Plán průběhu pobytu dítěte v PP byl totožný proces. Plán průběhu pobytu dítěte v PP je nutné vytvořit i v případě, kdy IPOD chybí.
- Primárně vychází ze základního cíle stejného u všech pěstounských rodin: zdravý tělesný i duševní vývoj dětí, podpora sebevědomí dítěte, jeho vlastního zvládnutí běžných situací, zajištění jeho práv. Podpora pěstounů v jejich výchovné a pečující roli. Jednotlivé cíle jsou pak individualizovány pro danou rodinu.
- Vychází ze zhodnocení splnění cílů předchozího období, ze zhodnocení aktuálních potřeb dítěte a z hodnocení vzájemné spolupráce s KP.
- Cíle společné práce na dané období by měly být co nejvíce konkrétní, popisující, čeho chce dítě/pěstoun/KP dosáhnout. Jednotlivé kroky jsou zapsány v samostatné tabulce "Plán průběhu pobytu dítěte v PP", jež je součástí spisu rodiny, vždy je uvedeno období, kterého se týká.
- Na dané období stačí 1 až 2 cíle. Je jednoznačné, že KP a pěstounská rodina budou přes rok řešit řadu různých aktuálních potíží. Cíle, které jsou stanoveny, pak odrážejí systematickou práci nezávislou na dílčích aktuálních problémech (jež hoří). Je dobré zapsat také jednotlivé kroky, které povedou k naplnění stanoveného cíle. Pokud se objeví něco výrazného v průběhu období, na čem je třeba systematicky pracovat, přidá se to jako nový cíl v rámci aktualizace cílů s datem jeho doplnění.
- Vyhodnocení plnění cílů je součástí zápisu Plán průběhu pobytu dítěte v PP, a zaměřuje se na to, co se podařilo (a jak) a co nikoli.
- U PPPD dochází k vyhodnocování cílů zpravidla častěji a to dle aktuálně přijatých dětí.

## Vzdělávací plán pěstounů (standard 10d)

*Pověřená osoba má pro osoby pečující a osoby v evidenci, se kterými má uzavřenu dohodu o výkonu pěstounské péče, vypracovaný následný vzdělávací plán zaměřený na rozvoj kompetencí osoby pečující nebo osoby v evidenci a na zvyšování kvality výkonu pěstounské péče.*

Povinnost vzdělávat se v oblasti výchovy a péče o dítě vyplývá ze Zákona o SPOD, a to v rozsahu:

- 24h za 12 po sobě následujících měsíců u zprostředkované PP
- 18h za 12 po sobě následujících měsíců u nezprostředkované PP

Pěstoun má právo na zprostředkování nebo bezplatné zajištění vzdělávání. V případě, kdy nedokáže péči o dítě v době svého vzdělávání zajistit jinak, má nárok na "výpomoc."

Povinnost začíná dnem sepsání dohody, od tohoto data se počítá vzdělávací rok. Pro praktičnost však považujeme vzdělávací rok za totožný roku kalendářnímu.<sup>2</sup>

Vzdělávací plán pěstounů vytváří KP společně s pěstounem. Vzdělávací plán je ZAHRNUT v tabulce **Plnění dohody a vzdělávací plán**, která je součástí spisu, přičemž pro každý kalendářní rok je jeden list tabulky.

Plán obsahuje:

- vytyčení kompetencí, které je vhodné, aby pěstoun rozvíjel (s tím souvisí pojmenování tématu vzdělávání.)
- výběr konkrétní vzdělávací akce s termínem (např. pobyt rodin, klub pěstounů ve vyjmenovaných termínech, četba literatury s testem, zhlédnutí filmu s testem),
- počet plánovaných a získaných hodin vzdělávání (1 hodina vzdělávání = 60 minut),
- organizace, která akci realizuje, případně lektor vzdělávání,
- cena za vzdělávání, spoluúčast nebo proplacená suma,
- přiloženy jsou certifikáty obsahující jméno pěstouna, datum vzdělávací akce a počet absolvovaných hodin.

#### **Postup hledání vhodného vzdělávání:**

1. KP s pěstounem pojmenují kompetence, které je aktuálně pro výchovu dítěte vhodné rozvíjet. Posléze pěstoun s případnou pomocí KP hledá a zajišťuje toto vzdělávání (ať již organizované Repette nebo jinou organizací).
2. Pěstouni mají možnost vybrat si, jakým způsobem, kde a kdy svou povinnost naplní. Pěstouny vybrané vzdělávání podléhá schválení KP a stanovuje se finanční spoluúčast (strava a příp. ubytování).
3. Uznána jsou témata vzdělávání, která se dotýkají výchovy a vzdělávání dětí, potřeb a práv dětí, zachycující zkušenosti jiných pěstounských rodin, osudů dětí s náhradní výchovou, přístupu k dětem a tvorbě pro ně podnětného prostředí. Při sporu KP a pěstounské rodiny o to, zda je téma vzdělávání uznatelné do plnění povinnosti, rozhoduje garant SPR.
4. V případě, že si pěstoun neplní svou vzdělávací povinnost a nedojde ke shodě o obsahu vzdělávání v prvním půlroce aktuálního vzdělávacího roku, KP vzdělávání určí a informuje OSPOD v rámci půlročních zpráv.

Formy vzdělávání:

- osobní účast na vzdělávací akci: pobyty pěstounských rodin se vzděláváním, semináře, kluby pěstounů, kurzy a výcviky

---

<sup>2</sup> Pokud pěstoun podepíše dohodu např. k 1.7. je nutné, aby v druhé půli roku splnil alespoň polovinu svých vzdělávacích hodin. Cílem je primárně pravidelnost daného vzdělávání.

- online vzdělávání (webináře, e-learning, max 8 hodin)
- poslech podcastu, s následnou diskuzí s KP (max 8h max)
- četba knihy v domácnosti s následným testem a diskuzí s KP (max 8h),
- shlédnutí filmu s následným testem a diskuzí s KP (4h)
- individuální vzdělávání s KP: KP zprostředkuje pěstounům téma, které sám ovládá, a které odpovídá zároveň potřebám pěstounů (max. 4h),
- supervizní setkávání (max.6h)

Pěstoun je povinen KP doložit osvědčení o proběhlém vzdělávání. V případě, kdy si vybere z nabídky jiné organizace, se sám na danou akci přihlašuje, další náležitosti a platby vyřizuje KP. Pokud jde o individuální vzdělávání realizované KP, nebo podcast, kniha, film - vždy KP pořizuje o daném vzdělávání písemný záznam.

## Předávání informací (standard 11 a, b, c)

*11a Pověřená osoba pravidelně informuje dítě, osobu pečující nebo osobu v evidenci, rodinu dítěte, obecního úřad obce s rozšířenou působností a případně další oprávněné orgány veřejné moci o průběhu sociálně-právní ochrany a naplňování individuálního plánu ochrany dítěte.*

*11b Pověřená osoba má písemně zpracována pravidla pro předávání případů dětí a rodin, se kterými pracuje, mezi zaměstnanci pověřené osoby.*

*11c Pověřená osoba má pro zaměstnance písemně stanovený postup pro získávání a předávání informací o průběhu výkonu sociálně-právní ochrany u dětí a rodin, se kterými pracují.*

## Předávání informací o průběhu SPOD dítěti, pěstounům, dalším institucím či odborníkům probíhá:

- u dětí prostřednictvím rozhovoru s dítětem, společným vyhodnocováním Plánu průběhu pobytu dítěte v PP, u dospívajících případně možnost přičíst si zprávu o průběhu provázení určenou pro OSPOD, u zletilého dítěte prostřednictvím nahlížení do spisové dokumentace, ideálně za přítomnosti KP, který podá srozumitelný výklad.
- u pěstounů prostřednictvím společného vyhodnocování vzdělávacího plánu a vyhodnocování Plánu průběhu pobytu dítěte, dále je pěstounům informativně předána / přeposlána každá zpráva určená OSPOD a soudu (případně připomínky pěstounů jsou přiloženy zvlášť). Pěstouni mohou nahlížet kdykoli do své spisové dokumentace (mimo složku dětí "důvěrné"),
- u OSPOD prostřednictvím pravidelných půlročních zpráv zasílaných v červenci a v lednu případně na základě vypracování jiné zprávy (na základě žádosti OSPOD nebo iniciativy KP). Spis jako takový není OSPOD přístupný,
- u soudu prostřednictvím vypracování vyžádané zprávy soudem,
- u neziskových organizací, institucí, případně odborníků prostřednictvím zacílených zpráv, které jsou vypracovány a předány jen s písemným souhlasem pěstounů (např. při přechodu pěstounů k jiné organizaci, škole, psychologovi apod.),
- u ÚP prostřednictvím žádosti o Státní příspěvek,
- u Policie ČR prostřednictvím vyžádané zprávy, podání svědectví apod.

Spisová dokumentace pěstounské rodiny je k dispozici pouze pěstounům, v případě zletilosti dítěte také dítěti, případně soudu na základě jeho žádosti.

## Sdílení informací mezi pracovníky Repette

Ke sdílení informací mezi pracovníky dochází především v době zástupu KP jiným KP v době jeho nemoci (např. pracovní neschopnost v délce 14 dnů - 8 týdnů), dovolené, vzdělávání apod.

V případě krátkodobého zástupu (do 14 dní) KP vždy e-mailem/SMS zprávou informuje pěstouny o probíhající zástupu, sdělí jim telefonní číslo a jméno pracovníka, na něhož se mohou obrátit. Pěstouni jsou informováni, aby odložili všechny běžné záležitosti až do návratu jejich KP a na zastupujícího kolegu se obraceli pouze v případě naléhavých či akutních situací (nečekaný kontakt s biologickou rodinou, úraz či útěk dítěte, vážné problémy s chováním dítěte, přemístění dítěte apod.).

Zajištění zástupu za KP řeší garant, zvláště letní zástupy je nutné koordinovat plošně. Zastupující pracovník má plnohodnotný přístup ke kompletnímu spisu pěstounské rodiny a zároveň je dopředu KP ústně upozorněn, jaké situace a okolnosti jsou v rodině aktuálně důležité, mohou nastat, případně také jak je vhodné postupovat. *(Např. může se nečekaně ozvat otec dítěte a důrazně se dožadovat kontaktu. Ten je však naplánován až na konec prázdnin, neustupovat. V případě jeho vulgarity je vhodné hovor ukončit. Poté otci poslat SMS s termínem domluveného kontaktu a ujištěním, že dle dohody s tímto počítáme).* V případech, kdy trvá nepřítomnost KP déle než 14 dní, provede zastupující pracovník kontakt/návštěvu dle původního plánu a je klientům zcela k dispozici.

## Předávání informací a celého provázení rodiny mezi KP

Předávání informací probíhá u kompletního předání provázení jedním pracovníkem druhému. Stává se tak při odchodu KP na mateřskou dovolenou, ukončení pracovního poměru KP, u dlouhodobé nemoci KP, reorganizaci přidělených rodin apod.

Každá změna KP je pro rodinu zátěží (je nutné zvykat si na nového pracovníka, znovu vytvářet důvěru, sdílet citlivé rodinné informace s další osobou). Proto je při změně nutné postupovat maximálně citlivě a s ohledem na pěstounskou rodinu.

Pokud jde o předání rodiny dopředu plánované, pak odstupující KP nového pracovníka představuje sám a osobně přímo v rodině. Jednou až dvakrát navštěvuje rodinu jak původní KP, tak nový pracovník (je představen pěstounům i dětem). Dochází tak nejen k předání informací, ale také přenosu důvěry. Nový KP má přístup ke kompletní spisové dokumentaci, společně s odcházejícím pracovníkem alespoň 6 týdnů konzultuje práci s rodinou (lepší pochopení přístupu k rodině). Rodina je o změně pracovníka informována osobně s maximální citlivostí, je ubezpečena, že oba pracovníci udělají maximum, aby přechod proběhl hladce. Je nutné vyslovit pochopení pro nepříjemnost této situace.

Pokud jde o předání rodiny nečekané (např. nečekaný odchod na rizikové těhotenství, úraz KP, náhlé ukončení pracovního poměru, dlouhodobá pracovní neschopnost s předpokladem absence více jak 2 měsíce), je nutné, aby garant situaci klientům pečlivě vysvětlil, a to nejlépe osobně či telefonicky. Posléze se přijíždí nový KP pěstounské rodině představit. K dispozici má jejich spisovou dokumentaci, kterou si dopředu nastuduje a minimalizoval tak doptávání na informace, které nejsou pro PR příjemné nebo jsou jinak citlivé

## Přístup k informacím o provázené rodině

Plný přístup k informacím o provázené pěstounské rodině má pouze KP, dále garant SPR (všichni s pověřením k SPOD). Další pracovníci Repette mají informace vztahující se pouze k jejich náplni práce. Například pracovníci podléající se na pobytu rodin, mají k dispozici Dotazník o dítěti, vedoucí vzdělávací akce základní informace o pěstunech (jméno, adresa, email, telefon), apod. V případě střetu zájmů ředitelky v případě řešení stížnosti, má možnost nahlédnout do spisové dokumentace také garant služeb pro rodiny v rozpadu, který stížnost bude řešit (má pověření k SPOD).

## Změna KP

Pěstouni mají právo požádat o změnu KP, a to i bez uvedení důvodu. Podávání žádosti o změnu je uvedeno v Dohodě. Garant takové žádosti vyhoví, pokud má volnou kapacitu dalších KP.

KP má právo požádat garanta o převedení „jeho“ pěstounské rodiny na jiného KP, a to z důvodu kapacity (nezvládá kvalitně pečovat o daný počet pěstounů v rámci jeho pracovní doby) nebo když výjimečně nezvládá poskytovat pěstounovi kvalitní péči na základě vlastních předsudků, nesympatie, či projekce svých vlastních problémů do pěstouna, a to přesto, že toto řešil v rámci své supervize. Takovýto návrh garant SPR pečlivě prozkoumá a následně rozhodne. Pěstounovi bude krok řádně garantem vysvětlen.

## Předávání informací mezi supervizorem a KP

KP na své supervizi probírá konkrétní kazuistiky rodin a podmínky své práce anonymně. Zároveň je supervizor vázán mlčenlivostí, kterou podepisuje ve smlouvě o poskytování supervize. Repette nemá právo žádat informace, které v rámci supervize zazněly.

## Spisová dokumentace (standard 13)

*13a Pověřená osoba má zpracována pravidla pro vedení písemné, případně elektronické spisové dokumentace o osobách, se kterými pracuje, zejména pravidla pro založení, uzavření a zapůjčení spisu, pravidla pro nahlížení do spisové dokumentace a pořizování kopií ze spisu a pravidla pro odmítnutí žádosti o nahlédnutí do spisu vedeném o dítěti a rodinách.*

**Každý KP má odpovědnost za založení, vedení, ukládání, uzavření a archivaci dokumentace jemu svěřených pěstounských rodin.** Dokumentace rodin je vedena elektronicky na cloudu Repette. Počítače jsou zabezpečeny heslem, cloud je také zabezpečen heslem. Spisy rodin jsou pravidelně 1x ročně (v prosinci/lednu) zálohovány na externí disk, jež jsou uloženy v uzamčené skříni v kanceláři. Archivace již ukončených spisů probíhá v elektronické podobě - takový spis je opatřen názvem: „příjmenírodiny\_archiv.“

## Spis rodiny

O každé pěstounské rodině, která má s námi podepsanou dohodu, vedeme dokumentaci o výkonu sociálně-právní ochrany. Tato dokumentace je tvořena tzv. spisem rodiny, který je pojmenován příjmením pěstounů. V případě více klientů stejného jména pak také navíc místem bydliště, například Novákovi – Havířov. Spis obsahuje:

- **dohodu o výkonu PP s přílohami a dodatky**
- **záznamy provázení:** dokument má stálou informační dvoustranu, která je aktualizována při každé změně a dále část pro záznamy provázení. Záznamy jsou vedeny pod sebou, jsou odděleny tučným nadpisem s datem pořízení a shrnutí obsahu (*např. 1.3.2025 návštěva – problémy ve škole, kniha života*). Samotný záznam nemá předepsanou strukturu, závisí na klíčovém pracovníkovi, jak jej bude vytvářet. Zda při setkání nebo až po něm, zda strukturovaně nebo narativně. Pokud záznam do spisu provádí někdo jiný než klíčový pracovník rodiny, je nutné se podepsat. Záznam je potřeba udělat z osobního setkání u klienta i v kanceláři, z telefonátu, emailu, videohovoru, sms/whatsapp zpráv (ze zpráv stačí shrnutí) Záznam tedy obsahuje datum (nebo alespoň přibližné datum, formu kontaktu (tel, email, videohovor, osobně) a stručný obsah, který je tím obsáhleji popsán, čím je podstatnější. (*např. první polovina dubna, opakované telefonické konzultace cca ob den, probírání strachů holčičky z dopravních prostředků a hledání způsobů cestování „v klidu“*) V případě, kdy nám rodina pouze něco oznamuje, není potřeba z toho činit samostatný záznam. Stačí např. předat informaci do kanceláře o přihlášce na danou akci.
- **Plnění dohody a vzdělávací plán:** tabulka, kde každý list je jeden rok, do něhož je zapisováno, jaké služby byly kterému členu rodiny poskytnuty (a za jakou celkovou sumu, přičemž je zde rozepsáno, kolik je spoluúčast pěstounů, kolik jde ze státního příspěvku, kolik z dotace či grantu). Vizuálně odlišen je v daném listu **vzdělávací plán, kde jsou nejprve definovány vzdělávací potřeby a kompetence každého z pěstounů a následně zaznamenán plán vzdělávání na daný rok**, detaily absolvovaného vzdělávání, včetně počtu hodin, lektora, tématu či jiných podrobností, v samostatné složce jsou naskenována osvědčení
- **Plán průběhu pobytu dítěte v PP:** tabulka, kde každý list je jeden rok, v daném roce jsou definovány potřeby dítěte (vychází z IPOD, vyhodnocení, vlastního mapování s pěstouny), plánované cíle na dané období vč. data, vyhodnocení (vč.data). Může odkazovat na konkrétní zápis ve spisu.
- **složka “IPOD”:** kde jsou uloženy všechny naskenované IPOD, které pro rodinu jsou k dispozici, soubory jsou označeny RRMDD\_jméno dítěte\_IPOD, v případě, kdy k dispozici máme i vyhodnocení situace dítěte, pak zde je také uloženo a označeno RRMDD\_jméno dítěte\_vyhodnocení
- **složka “Zprávy pro OSPOD”:** kde jsou uloženy všechny vypracované zprávy pro ospod, soubory jsou označeny RRMDD\_pro OSPOD\_město. V případě zprávy pro soud či jinou organizaci se zakládá taktéž sem, označení např. RRMDD\_pro\_soud\_město
- **důvěrné:** dokument, který se zakládá za účelem zápisu informací, získaných od dítěte, kteří nemají být k dispozici pěstounům, sourozencům ani rodičům. V případě nahlédnutí pěstounů do spisu, tento dokument není pěstounům k dispozici. Nahlízet

do něj může pouze: kolizní opatrovník dítěte, soud, samo dítě starší 15 let, inspektoři standardů kvality. Slouží k intenzivní důvěrné a systematické práci s dítětem.

- **další složky/dokumenty:** další dokumenty podstatné pro práci či kontext klíčového pracovníka (odborné lékařských, psychologické či pedagogických posudky, které jsou potřebné pro další práci), smlouvy k asistovanému kontaktu apod.

## Založení, uzavření, zapůjčení a nahlédnutí do spisu, pořizování kopií

Za založení, vedení a uzavření spisu je odpovědný KP. Spis musí být elektronicky založen do 1 měsíce od uzavření Dohody. Kontrolu spisů provádí garant SPR minimálně 1x ročně - o kontrole učiní záznam mezi běžnými zápisy (podepíše se). Spis je uzavřen tehdy, pokud došlo k ukončení Dohody. Ve spisu je pak zřetelně označeno datum ukončení Dohody, přičemž je přesunut do archivu. Spis je archivován 15 let, a pokud v průběhu této doby nedojde k jakémukoli obnovení<sup>3</sup>, je poté skartován a v el. verzi vymazán. O vyřazení z archivu je proveden záznam. Za přípravu spisu k archivaci je odpovědný KP, který jej předává ke kontrole a archivaci garantovi. Za skartaci spisů je odpovědný garant SPR. V případě, že spis na nějakou dobu „ožije“ počítá se nových 15 let. Tím je zajištěna kontinuita případné péče.

**Nahlízet do dokumentace** můžou kdykoli v průběhu provázení pěstouni a děti starší 15 let za přítomnosti KP, který podává srozumitelný výklad. Žádost o nahlédnutí do spisu vyřizuje KP do 14 dnů od jejího obdržení. KP stanoví pěstounovi/dítěti po společné dohodě termín, kdy je možné se dostavit do kanceláře a do spisu za přítomnosti KP nahlédnout. V rámci Repette mohou do dokumentace nahlízet KP a zaučující se KP, dále pak garant SPR a ředitelka, pouze v odůvodněných případech také garantka Služeb pro rodiny v rozpadu, která má také pověření k SPOD (např. při řešení stížnosti, kterou pro střet zájmů nemůže řešit ředitelka).

Odmítnout nahlédnout do spisu pěstounům nelze, lze odmítnout přístup do zápisu „důvěrné“ konkrétního dítěte. V případě žádosti OSPOD o nahlédnutí do spisu je žádost písemně odmítnuta s návrhem vypracování tematické zprávy. V případě odmítnutí nahlédnutí do spisu je o daném odmítnutí vytvořen písemný záznam, který je vložen do spisu.

Vytvořit kopii nebo zaslat elektronickou verzi spisu je možné na základě písemné žádosti pěstounů, zletilého dítěte vyrůstajícího v rodině a soudu.

O nahlédnutí do spisu a vytvoření kopií je ve spise proveden záznam.

K vytvoření kopie např. Plánu průběhu pobytu dítěte v PP nebo vzdělávacího plánu pěstounů není nutná písemná žádost, v tomto případě není nutné o vytvoření kopie ani dělat záznam ve spise.

**Spis není možné zapůjčit.**

## Spolupráce s OSPOD a dalšími organizacemi

Spolupráce s institucemi a dalšími organizacemi je vždy v kompetenci daného KP.

Velmi důležitá je spolupráce s OSPOD, která by měla být na bázi vzájemného poskytování informací. Jednou za 6 měsíců KP pro OSPOD vypracovává zprávu o průběhu PP a

<sup>3</sup> Např. rodina přijme do své péče další dítě.

poskytované službě doprovázení. Tuto zprávu dáváme k nahlédnutí pěstounům, případně i starším dětem. Pěstouni jsou oprávněni požádat o doplnění této zprávy a/nebo vznést připomínky k jejímu obsahu. Připomínky jsou v takovém případě předány příslušnému OSPOD jako doplněk ke zprávě. OSPOD má také právo vyžádat si kdykoli zprávu navíc. V případě, kdy se v pěstounské rodině děje něco nečekaného a složitého, je vhodné zaslat mimořádnou zprávu pro OSPOD z vlastní iniciativy (např. ozvali se biologičtí rodiče, je řešen vážný problém v chování dítěte apod.)

**Struktura zpráv pro OSPOD:** počet schůzek se členy pěstounské rodiny, popis aktuální situace a průběhu provázení, plnění vzdělávání pěstounů, respit a výpomoc s péčí o dítě, kontakt dítěte s biologickou rodinou, plán pro příští období, vyjádření k IPOD. Taktéž je žádoucí spolupracovat s daným sociálním pracovníkem OSPOD na vytvoření či aktualizaci IPOD. Vítaná a podporovaná je také spolupráce s dalšími organizacemi a institucemi, které jsou s pěstounskou rodinou v přímém kontaktu. Může jít například o užší spolupráci se školou (zajištění besedy na téma pěstounská péče, společná návštěva třídních schůzek, řešení asistenta pro dítě), ranou péčí, NNO zabývající se pomocí biologickým rodičům, psychologem či psychoterapeutem, poradnou (pedagogicko-psychologická či speciálně-pedagogická), návaznými službami při ukončování PP apod.

## Setkání klíčových pracovníků, intervize, supervize

KP se setkávají v rámci porad, a to alespoň 1x za měsíc. Porady trvají v řádu několika hodin (3 - 6 hodin). Porady se konají nejčastěji osobně v kanceláři nebo online. Povinnost účastnit se porad má každý KP na HPP. Pro KP na DPP je účast na všech poradách doporučena, povinná je 1x za 3 měsíce (vzhledem k dalšímu zaměstnavateli respektujeme, že není možná 100% účast). Setkání řídí garant SPR. Obsah setkání KP je vždy upraven podle aktuálních potřeb pracovníků, nicméně náplní pravidelně jsou:

- organizační informace: změny v organizaci, vedení dokumentace, kontrola zaslání zpráv na OSPOD, kontrola supervizí, vzdělávání, informace o volné kapacitě pracovníků apod.,
- intervize: KP sdílí situaci v určité rodině, problémový moment, postup řešení, ostatní sdělují své postřehy, navrhuji řešení složitějších případů, příp. Bálintovská skupina
- sdílení příkladů dobré praxe/inspirace: jeden z pracovníků si připraví případ, který se podařil

Dále nepravidelně probíhá:

- rozvoj práce s dítětem: vzájemné zkoušení nových technik, sdílení zkušeností,
- diskuze nad kvalitou poskytované služby, navrhování zlepšení,
- sdílení provozních problémů, reálné možnosti naplňování služby,
- vzájemná zpětná vazba,
- informace z odborných školení, sdílení nových forem a technik práce,
- informace z akcí Repette, kterých se účastnili klienti.

Z porad KP se dělá písemný zápis, který je k dispozici na cloudu. KP, kteří se setkání neúčastní (nemoc, dovolená, DPP) jsou povinni si zápis přečíst.

**Intervize** je prováděna skupinově na setkání KP, nebo individuálně jako konzultace na vyžádání KP. Může probíhat osobně nebo telefonicky či jako videohovor. Intervizi provádí garant SPR. Záznam z individuálních intervizí není proveden, počet individuálních intervizí může být zřejmý z výkazů práce pracovníků, kde jsou větší intervize zaznamenány. Skupinové intervize realizované na poradě KP jsou uvedeny v zápise pouze pod iniciálou příjmení rodiny. Přístup k zápisům z porad KP mají pouze pracovníci s pověřením SPOD.

**Supervizi** má povinnost absolvovat každý KP na HPP, a to individuálně, v časové frekvenci 1x za 8 týdnů. Pokud to vyžaduje situace, KP může absolvovat supervizi častěji, což schvaluje garant SPR. Kontrolu docházky na supervizi dělá garant. Supervizora si KP může vybrat dle svého uvážení, důvěry a dostupnosti, zajišťuje i návrh smlouvy. Musí však jít buď o psychoterapeuta (s výcvikem min. 5 let), nebo akreditovaného supervizora. Je v kompetenci KP, co na setkání probírá, může jít o řešení práce v konkrétních rodinách, i nastavení pracovních procesů a vztahů s kolegy. Ze supervizí není vytvářen zápis. Pracovníci na DPP mohou mít supervizi na základě jejich potřeby. Mohou o ni požádat (interval není kratší než u pracovníka na HPP), nebo u složitých případů jim je doporučena intervizním pracovníkem.

## Psychologické a psychoterapeutické služby

Repette má k dispozici několik psychoterapeutů nebo psychologů v rámci Služby pro rodiny v rozpadu. Tyto odborníky mohou využívat také pěstouni a děti žijící v pěstounské rodině (pěstounské dítě, ale i biologické dítě pěstounů). V případě potřeby si však mohou klienti vybrat i jiného vhodného odborníka - psychologa, psychoterapeuta. Např. chlapec v PP může potřebovat spíše muže, psychoterapeutku staršího věku (v podobném věku jako je jeho máma apod.), některý odborník ovládá výborně práci s malým dítětem, jiný s náctiletým nebo s celým rodinným systémem. Zároveň je potřeba zohlednit dopravní dostupnost pro klienty.

Přestože jsme hluboce přesvědčeni, že psychoterapie je vysoce potřebná u většiny pěstounských rodin (dítě zažilo náhlé změny prostředí, ztrátu a trauma, řeší minulost, identitu, retraumatizaci při kontaktu s rodiči, mají potíže s chováním, autoritami, s duševním zdravím, pěstouni potřebují hledat vhodné způsoby přístupu k dítěti atd.) není současná výše SPVPP v dostatečné výši, aby bylo možné rodině automaticky nabídnout dlouhodobou odbornou pomoc. Zároveň KP musí řešit tyto potíže s odbornou pomocí související:

- **Nedůvěra klientů.** Pěstouni či dítě terapii nevěří, obávají se jí, stydí se využít: stěžejní práce KP spočívá v postupné změně postoje pěstounů (příp. dospívajících) směrem k důvěře v terapii. Nutné je přesně vysvětlit, jak psychoterapie funguje, jaký je rozdíl oproti běžnému psychologickému poradenství (s nímž občas má rodina neúspěšné zkušenosti), co přesně to obnáší, a že ani terapie neumí zázraky, ale pomáhá pracovat na pomalém, zato vnitřním přenastavení vzorců v člověku. Ideální je, když KP sám má s individuální terapií zkušenost, kterou je ochoten částečně popsat. Tímto také relativizuje zažitá přesvědčení veřejnosti, že „tato péče je jen pro blázný.“ KP se nenechá odradit prvním anebo i opakovaným odmítnutím této péče pěstounem. Velmi potřebné je zvědomovat důležitost rodinné terapie, jejíž akceptace pěstounskou rodinou bývá ještě náročnější.

- **Problematické financování. Psychoterapie je velmi drahá a dlouhodobá záležitost.** Cena v závislosti na regionu je 800 - 2.000 Kč za hodinu, pro úspěšnost je vhodné docházet na terapii alespoň půl roku až rok, ideálně v intervalu každý týden až čtrnáct dní. Bohužel SPVPP na pěstounskou rodinu nemůže toto pokrýt. Roční docházka jednoho dítěte á 800 Kč vychází na 32.000 Kč minimálně (bez letních prázdnin). Proto proplacení není automatické navzdory potřebnosti terapie. U jednotlivých pěstounských rodin tak KP vyhodnocuje míru potřebnosti terapie a případně hledá způsoby, jak terapii hradit. Jen málokdy je možnost, aby celou sumu na terapii hradili pěstouni, nicméně hledáme alespoň částečnou možnost spoluúčasti. Kromě toho hledáme sponzorské dary fyzických i právnických osob, reagujeme na vypisované malé granty od různých nadačních fondů, kde se pokoušíme anonymně popsat potřebu terapie.
- **Dostupnost vhodných psychoterapeutů.** Přestože se pokoušíme mít v Repette terapeuty, kteří si postupně budují zkušenost s tématem NRP, nemohou pokrýt všechny klienty (nebo pro ně nejsou dostupní). Také odborníci schopni pracovat s dětmi mladšími 12 let, ideálně se zkušeností s NRP, nejsou snadno dostupní. I pro dospívající není nabídka terapeutů ještě dostatečná, nicméně již není tak beznadějná. Úkolem KP je proto orientovat se v nabídce služeb, aktivně vyhledávat vhodné terapeuty a navazovat s nimi spolupráci.

Dle vyhlášky 473/2012 v následných novelizacích, psychologická nebo terapeutická odborná pomoc související se svěřením dítěte do péče se zaměřuje zejména na:

- a) vyrovnání se s traumatem z odloučení dítěte od rodiny,
- b) navázání bližšího vztahu mezi svěřeným dítětem, osobou pečující a její rodinou,
- c) přípravu dítěte na setkání nebo navázání jiného kontaktu s rodiči blízkými osobami a jeho následné zpracování,
- d) zpracování kontaktů a jiných sociálních vztahů se širším sociálním prostředím,
- e) péči o dítě s traumatem a dalšími specifickými potřebami,
- f) zmírnění poruch citové vazby,
- g) zpracování a posilování identity svěřeného dítěte,
- h) přechod dítěte z pěstounské péče do původní rodiny nebo do jiného výchovného prostředí.

V rámci psychologické nebo terapeutické odborné pomoci související se svěřením dítěte do pěstounské péče lze poskytovat rovněž individuální psychoterapii osobě pečující a osobě v evidenci.

## Kontakt KP s pěstounskou rodinou

Pokud má KP sledovat, jak jsou naplňována ujednání v Dohodě, potřebuje a musí být s pěstounskou rodinou v kontaktu alespoň 1 x za 2 měsíce. V Repette je takový kontakt postaven především na pravidelných návštěvách KP v domácnosti pěstounů, kde se setkává s pěstouny i s dětmi, naslouchá jejich starostem i radostem, konzultuje složitější situace, sdílí, poskytuje poradenství k výchovným situacím, hraje si či pracuje s dětmi i dospívajícími, zprostředkovává nejrůznější služby apod. V případě potřeby a dohody lze zvolit i jiná místa jako prostory kanceláře, dětského centra, apod. Osobní kontakt doplňuje kontakt pomocí telefonu, emailu, videohovoru, WhatsApp zpráv, kdy pěstouni mohou počítat s

poradenstvím, dílčí konzultací či s pouhým sdílením složitějších situací, se kterými se v rámci PP setkávají. KP by se měl každou návštěvu setkat osobně s dítětem i pěstouny. Může se však stát, že je druhý pěstoun nemocný/v práci nebo dítě ve škole/škole v přírodě/psychiatrické nemocnici apod. Je vhodné si v takovém případě domluvit další schůzku s dítětem samostatně. Ve výjimečných situacích lze kontakt uskutečnit i online (zdravotní stav, epidemiologická situace apod.), je však dobré naplánovat osobní kontakt na nejbližší možnou dobu. Je podstatné přizpůsobit návštěvy tak, aby každé ze svěřených dětí mělo pravidelně příležitost hovořit, pracovat či si hrát s pracovníkem o samotě tak, aby pracovník mohl vnímat reakce dítěte a dítě mohlo probrat i věci, které nechce sdílet spolu s pěstouny. Při každém setkání pak KP má rezervován prostor zvlášť pro děti a zvlášť pro dospělé. Doba strávená s rodinou by měla být v rozmezí 1,5 – 3 hodiny, přičemž polovina času by měla být věnována dětem. Samozřejmě jsou možné výjimky v obou směrech (celodenní setkání s rodinou nebo jen krátké hodinové setkání s rodinou), ale neměly by být pravidlem. Kontakt s pěstounskou rodinou je podpořen také v rámci setkání s pěstouny při pobytech pro celé rodiny a dalších akcích. Účast na těchto akcích je dalším přínosem pro vzájemné poznání se jak pro pěstounskou rodinu, tak pro KP. Plánovaný kontakt je možné uskutečnit i v průběhu některého z pobytů, avšak jen tehdy, pokud pracovník a pěstoun budou mít možnost spolu hovořit alespoň 1h o samotě.

## Vytvoření důvěry

Jako jeden z nejtěžších a zároveň nejdůležitějších úkolů, je vytvoření důvěry mezi pěstouny a KP a mezi dítětem a KP. Sami pěstouni tuto roli vnímají jako pro ně nejdůležitější, ale zároveň pro ně samotné nejobtížnější přijmout. Návštěva KP v rodině může být často z počátku vnímána jako narušení rodinné integrity, které vyvolává silný pocit ohrožení, nejistoty a obrany. Zvláště patrné je to u nezprostředkovaných pěstounů, i když mnohdy se s tím můžeme setkat i u připravovaných zprostředkovaných pěstounů. Je potřeba si uvědomit, že budování důvěry je proces dlouhodobý a postupný, navíc u různých lidí různě se vyvíjející. Proto je potřebné především nespěchat a dát vztahu prostor pro růst a vzájemný respekt. Nabourání nebo nedostatečné vytvoření důvěry může např. způsobit přílišný a necitlivý tlak na kontakt dítěte s biologickou rodinou. Je potřeba počítat s tím, že důvěra se vytváří u běžné pěstounské rodiny zpravidla celý první rok, u příbuzenských pěstounů (kteří mají mnohdy s institucemi negativní zkušenosti), nebo nedůvěřivých rodin i dva či tři roky. Je to způsobeno tím, že KP sdělují málo relevantních informací, a proto se nemohou přesvědčit o tom, že jim KP je schopen pomoci. Rychlému vytvoření důvěry napomáhá aktivní a angažované doprovázení v období krize. Při vytváření důvěry se zaměřujeme na sdílení radostí i starostí, detailního avšak spontánního poznávání rodinného systému a jeho akceptaci, drobné konzultace, pomoc s „externími problémy“ jako jsou školní úspěšnost, práce s pozorností, plánování akcí pro děti apod. Ideálně v danou dobu je vhodné věnovat dostatečný prostor pro poznávání se s dětmi, a to nejlépe v průběhu společné hry či aktivity. Vhodné je však nové pěstounské rodině rovnou nastavit pravidla samostatné práce/hry/povídání s dítětem (i kdyby zpočátku s otevřenými dveřmi). Vytváření důvěry může mnohdy napomoci otevřeně verbalizování situace a pocitů, a to jak s pěstouny, tak se staršími dětmi. Je vhodné pojmenovat, že to pro rodinu musí být velká změna, když k nim nyní má někdo tak pravidelně chodit, sdílet, že lidé většinou v těchto chvílích cítí rozpaky, nejistotu, strach apod. Podobné pocity a mnohé jiné mohou mít i samotné děti. V rámci urychlení vzniku důvěry významně pomáhá absolvování společné vzdělávací nebo pobytové akce pro pěstouny či akce pro děti, kde jsou přihlášení.

S nastavením důvěry může pomoci také oslovování, doporučujeme nastavit oslovování křestním jménem a vzájemně si vykat.

## Plánování návštěv

Termín návštěvy v domácnosti nebo případně na jiném místě by měl být optimálně dohodnut minimálně 2 týdny dopředu, běžně se domlouvá na posledním setkání, či dle situace. Zcela nepřijatelné jsou však tzv. „přepadovky“ tedy nenahlašované návštěvy, které narušují řád a integritu pěstounské rodiny. Před každým osobním kontaktem je třeba mít nastaven cíl, kterého chceme dosáhnout s pěstouny a cíl, kterého chceme dosáhnout s dítětem či dětmi. Tento cíl na začátku setkání vždy probereme s pěstouny a případně upravíme podle toho, co je pro ně nyní nejdůležitější. Tento cíl je také zaznamenán v zápise ze schůzky.

## Obsah běžné návštěvy

Každé setkání by mělo mít podobnou formu na počátku a na konci. Na začátku setkání jde o vymezení času a cílů setkání (co chceme za danou dobu stihnout), na konci o spontánní pojmenování pocitů ze setkání (alespoň z naší strany), předběžné shrnutí, co se bude dít v následujícím období (dílčí úkoly), případný plán dalšího setkání a ujištění, že se kdykoliv mohou ozvat. Setkání je možné realizovat jak v domácnosti klientů, kde je zajištěno dostatek soukromí, tak je možné vydat se i s dětmi společně na výlet, být venku s dětmi na zahradě, potkat se ve městě, jít s dítětem něco nakoupit nebo jej doprovodit do kroužku apod. Vždy by však místo mělo být domluveno dopředu tak, aby členům pěstounské rodiny vyhovovalo. Každá návštěva by měla být rozdělena na dvě části, část věnovaná individuálně pěstounům a část, kterou věnujeme dětem.

S pěstouny je možné řešit plán respitu, vzdělávání, ale zároveň je samozřejmě zabývat se aktuálními problémy, které rodina řeší a poskytovat prosté sdílení, pouze občas doplněné o další nápady k řešení. Vycházíme z předpokladu, že pěstouni jsou nejkompetentnější osoby v životě dítěte, jelikož oni dítě nejvíce znají, mnohdy už s dítětem zažili mnoho složitého a vyzkoušeli několik různých výchovných přístupů a metod tak, aby dítě bylo ve svém okolí alespoň v rámci svých možností úspěšné a co nejvíce spokojené. Důležitý je také ventil frustrace, kterou často pěstounství přináší, (životy dětí nejsou jednoduché a návody k nim neexistují). Ventil emocí a pocit, že na to všechno nejsou pěstouni sami, může významně pomoci předcházet syndromu vyhoření, kterým jsou pěstouni ohroženi (čímž je sekundárně ohroženo i dítě), ale i zvyšovat dovednost pěstounů nacházet ideální řešení. Samozřejmostí je, že jde stále o dialog (nikoli monolog), avšak z naší strany převažuje aktivní naslouchání, parafrázování, zrcadlení, shrnutí, otázky apod. Teprve když pěstouni vypověděli, co je trápí a sami se ptají po názoru KP, přichází ideální prostor pro konzultaci a poradenství, společné hledání řešení, hledání jiných úhlů pohledu, zprostředkování náhledu. Cílem je řešení konkrétního problému. U některých dotazů je řešení jednoznačné a KP jej buď zná nebo dokáže vyhledat (např. sociální poradenství), u jiných je vhodné společně nahlas přemýšlet nad různými alternativami, zvažovat jejich přínosy a rizika, přemýšlet nad krizovým plánem a tím, jak nejlépe postupovat dál. Takovéto hledání řešení facilituje právě klíčový pracovník. Je dobré být připraven, že většina potíží, které se s dětmi řeší, nemusí mít žádné dokonalé řešení a už vůbec ne s rychlým zlepšením. Uvědomit si, zda potřebujeme řešit příčinu problému nebo jen jeho projevy. Je možné stanovovat dílčí cíle a postupné kroky s

jednoduchým plánováním, jak jich za daný úsek chceme dosáhnout. Vždy by však měly být reálné. Pěstouni mohou přijít na setkání s dotazem z oblasti dávek, práva okolo PP, žádostí soudu, s neporozuměním oficiálním dokumentů z úřadu práce, oblasti psychologie nebo výchovy či vzdělávání dítěte. Nejsme povinni vždy znát automaticky odpověď na cokoli – nebudme proto z toho překvapení. V rámci setkání je prostor pro společné hledání odpovědí (na internetu, v zákoně, vyhlášce, voláním do poradenských center apod.) nebo je legitimní pěstounům sdělit, že toto nevím, ale poptám se svých kolegů, případně se to pokusím zjistit do příště nebo do jasně stanoveného data. Takovýto úkol je potřeba zaznamenat do zápisu. Nejčastěji pěstouni potřebují řešit výchovné problémy dětí a problémy dětí se školou, případně pomoci s kontaktem s biologickou rodinou. U výchovných témat bychom měli zvládnout předat jak základy, tak zkoušet vymýšlet alternativní přístup, ideálně však společně s dítětem. U potíží se školou často mnoho pomůže, pokud dojednáme setkání s učiteli, kterého se sami účastníme a pokusíme se nastavit pouze dílčí úsek, který má dítě zlepšit (opravdu to nejde tak, jak si učitelé představují, že dítě najednou bude klidné, nebo vždy připravené – spíše se zaměřit jen na matematiku, jen na pošťuchování s Honzou – a v tomto dohodnout společný postup: dítě, pěstoun, učitel). Už samotná situace, že pěstoun není ve škole sám, ale jde s ním někdo, kdo stojí na jejich straně, podporuje vzájemnou důvěru. V případě, že jsme se dotkli tématu, které je pro pěstounskou rodinu citlivé a těžké a KP vnímá, že pro pěstouny nebo pro dítě by bylo žádoucí téma rozvíjet, obohatit o další názory a informace – tzn. hlouběji jej pochopit (a zavést do života), je dobré toto rodině citlivě sdělit a naplánovat si k tomu nějaké společné setkání, doporučit literaturu, rozvinout diskuzi, kde však obě strany jsou stejně silným partnerem, navrhnout vzdělávání. Takovýmto tématem může být otázka identity dítěte, biologické rodiny a kontaktu s ní apod. Otevírání náročných témat může být náročné a pro pěstouny ohrožující, přesto je nutné, aby se KP těmto problémům nevyhýbal a naopak plánovaně, citlivě a velmi postupně je otevíral. K tomu mohou napomoci setkání KP či supervize. V takových situacích je potřebné oceňovat snahu pěstounů a jejich velké nasazení ještě více. Dobrý vztah mezi pěstounem a KP zde hraje zásadní roli, aby vedení bylo pozitivně přijato.

Dle vyhlásky 743/212 (a jejich následných aktualizacích) KP poskytuje poradenství:

- a) při řešení sociálních nebo psychických problémů,
- b) při řešení problémů souvisejících s péčí o dítě, zdravím dítěte a s výchovou dítěte,
- c) při zabezpečení péče o dítě se zdravotním postižením,
- d) v oblasti vzdělávání dítěte, při výběru a hodnocení možností další přípravy dítěte na budoucí povolání a při výběru vhodného zaměstnání,
- e) v oblasti nabídky kulturní, sportovní a jiné zájmové činnosti svěřeného dítěte,
- f) při uplatňování nároků osoby pečující nebo osoby v evidenci a svěřeného dítěte v oblasti nemocenského pojištění, důchodového pojištění, podpory v nezaměstnanosti a podpory při rekvalifikaci, státní sociální podpory, dávek pomoci v hmotné nouzi, dávek pro osoby se zdravotním postižením, veřejného zdravotního pojištění a při uplatňování jiných nároků a pohledávek,
- g) při využívání sociálních služeb,
- h) v období po přijetí dítěte do rodiny osoby pečující nebo osoby v evidenci,

- i) v období návratu svěřeného dítěte do původní rodiny,
- j) při přípravě svěřeného dítěte na odchod z náhradní rodinné péče a při zabezpečení bydlení pro svěřené dítě odcházející z náhradní rodinné péče, při poskytování pomoci dítěti při vyřizování úředních záležitostí, hledání zaměstnání, při hospodaření s finančními prostředky a řešení dalších otázek spojených se vstupem dítěte do samostatného života,
- k) při jednání s rodiči nebo jinými osobami blízkými dítěti a při udržování a rozvíjení kontaktů dítěte s rodiči nebo jinými osobami blízkými,
- l) při doplňování jejich odborných znalostí a dovedností,
- m) při prevenci syndromu vyhoření a v dalších oblastech psychohygieny.

## Plánování respitu

Pěstouni spolu s KP tvoří na každý rok plán respitu tedy odlehčení v jejich péči nebo-li jejich nárok na to, být 14 dní bez dítěte či dětí a odpočinout si. Respit se týká pouze dětí starších 2 let a nemusí být čerpán pro všechny děti ve stejném termínu. Může být čerpán v kuse (celých 14 dní včetně nocí), ale i postupně po pár dnech, (např víkend) nebo využít jen denní péči (např. příměstský tábor). Vždy se však započítává celý den, a to i kdyby bylo využito v rámci dne jen pár hodin.

Respit vždy zajišťuje Repette, nicméně formu respitu volí pěstoun ve spolupráci s KP. U dětí školního věku preferujeme pobyt v podobě letního tábora, školy v přírodě apod. KP společně s pěstounem a dítětem vybírají nejlepší možnou formu. Záměrně nepořádáme pobyty pro děti z PP, jelikož se domníváme, že je velmi důležité, aby děti žily v maximálně přirozeném prostředí. Preferujeme tábory z DDM Klíč Frýdek-Místek, ale pokud si dítě přeje jiný pobyt, není problém se tomuto přizpůsobit (sportovní soustředění, skaut, ozdravovna). Pěstoun po poradě s KP dítě na pobyt přihlašuje, zajišťuje např. zdravotní potvrzení apod. zároveň však informuje vybraného poskytovatele, že úhradu provede Repette. KP za Repette zajistí podepsání smlouvy o poskytování služby s třetí stranou a zajistí zaslání a uhrazení faktury. Dopředu je jednoznačně stanoveno, jakou částku přispívají pěstouni (např. na stravu). **Vyjasnit, zda příspěvek na stravu jde Repette (a my platíme celou fakturu, nebo poskytovatel platbu rozdělí pro pěstouny a pro Repette).**

V případě dětí, které ještě nejsou schopné jet na vícedenní pobyt, může jít o pobyt pouze denní (např. příměstský tábor) nebo zajištění hlídání. Hlídání realizuje vždy zaměstnanec Repette. Ve výjimečných případech (např dítě s PAS, dítě se strachem z cizích lidí), je možné, aby klient vybral vhodnou osobu, která dítě bude hlídat a Repette s ní uzavře DPP) takováto osoba musí být také hlášena na KÚ MSK).

Plán respitu je zaznamenán v tabulce "Plnění dohody", kde je zaznamenáno:

- výběr konkrétní formy respitu s termínem, organizací, případně přesnými časy
- cenu za celkový respit, spoluúčast pěstounů,
- další podmínky
- změny plánu nebo krátké zhodnocení

## Výpomoc aneb zajištění péče v zákonem stanovených případech

Pěstouni mají právo na poskytnutí nebo zajištění pomoci při osobní péči o svěřené dítě, pokud osobní péči o dítě nemůže zajistit jiná osoba dítěti blízká, která má povinnost a právo podílet se na osobní péči o dítě v pěstounské péči (nejčastěji manžel, partner, který není pěstoun). Jedná se o krátkodobou péči v těchto případech:

- při pracovní neschopnosti pěstouna nebo ošetřování osoby blízké
- při narození dítěte,
- při úmrtí osoby blízké,
- při vyřizování nezbytných osobních záležitostí (vzdělávání, soud, lékař, doprovod jiného dítěte při hospitalizaci).

Hlídní dítěte v těchto situacích zajistí pracovník Repette. Pěstoun o výpomoc musí požádat KP alespoň 14 dní dopředu, pokud je to možné. Pouze v případech akutních, může zkusit s KP řešit danou situaci okamžitě, jakmile se o potřebě dozví.

Hlídní osobou blízkou pěstounské rodině je možné pouze ve výjimečných a odůvodněných případech a opět bude nutné s touto osobou sepsat DPP. (Např. u dětí PAS, velmi malíčké dítě apod.)

## Zajištění vzdělávání

viz. kapitola vzdělávací plán.

## Státní příspěvek a proplácení akcí a služeb

Státní příspěvek na výkon pěstounské péče (dále jen SPVPP) je určen na pokrytí nákladů vynakládaných na zajišťování pomoci pěstounům nebo svěřeným dětem a na provádění dohledu nad pěstounskou péčí.

Výše státního příspěvku na výkon pěstounské péče činí:

- a) **66 000 Kč za kalendářní rok, pokud dohoda o výkonu pěstounské péče byla uzavřena s osobou pečující a trvala po celý kalendářní rok,**
- b) **72 000 Kč za kalendářní rok, pokud dohoda o výkonu pěstounské péče byla uzavřena s osobou v evidenci a trvala po celý kalendářní rok.**

Výše SPVPP se zvyšuje o 18 000 Kč za kalendářní rok, pokud Dohoda byla uzavřena s osobou pečující nebo osobou v evidenci, vykonávající pěstounskou péči alespoň o 3 děti nebo alespoň o 1 dítě, které je osobou závislou na pomoci jiné fyzické osoby ve stupni II (středně těžká závislost), ve stupni III (těžká závislost) nebo ve stupni IV (úplná závislost),

Pokud Dohoda netrvá celý kalendářní rok stanovuje se výše SPVPP jako jedna dvanáctina ročního příspěvku za každý kalendářní měsíc zbývající do konce kalendářního roku (a to počínaje kalendářním měsícem, v němž nárok na státní příspěvek nebo jeho zvýšení vznikl)

Případně se SPVPP snižuje za každý celý kalendářní měsíc, v němž nejsou splněny podmínky pro nárok na tento příspěvek o částku odpovídající jedné dvanáctině jestliže nárok na státní příspěvek netrval v kalendářním roce déle než 6 kalendářních měsíců.

### **Rozsah výdajů za jednotlivé služby ze SPVPP:**

- K zajištění **výpomoci a respitu: 5 až 15 %** z celkové částky státního vyplaceného na všechny uzavřené dohody o výkonu pěstounské péče v příslušném kalendářním roce.
- K zajištění **odborného poradenství, odborné psychologické a terapeutické pomoci, a podpory a pomoci v rozvoji identity dítěte a kontaktu s biologickou rodinou 10-20%** z celkové částky státního vyplaceného na všechny uzavřené dohody o výkonu pěstounské péče v příslušném kalendářním roce.
- **K zajištění vzdělávání 5-10%** z celkové částky státního vyplaceného na všechny uzavřené dohody o výkonu pěstounské péče v příslušném kalendářním roce.

Nicméně pokud nebude prokazatelně možné finanční prostředky vyčerpat dle výše uvedeného rozsahu, může Repette tyto prostředky využít jiným způsobem v souladu s účelem státního příspěvku podle odstavce 1 a podle § 47d odst. 1 zákona.

### **Spoluúčast pěstounů**

Osoby pečující přispívají na úhradu nákladů na stravu, případně též ubytování, svěřeného dítěte z příspěvku na úhradu potřeb dítěte. Pravidla úhrady nákladů za stravu a ubytování při respitu a výpomoci jsou stanovena v **Informacích pro pěstouny pro daný kalendářní rok**, jež jsou také součástí Dohody jako příloha. Výše příspěvku pěstounů jsou:

- 260 Kč za celodenní stravu
- 120 Kč za oběd
- 90 Kč/denně za ubytování
- Aktivita nad rámec zajištění osobní péče, např. permanentky na vlek, vstupy do zoo, na hrady, do aquaparku apod. (tyto není možno hradit ze SPVPP.)

V případě potřeby je možné ze SPVPP hradit dopravu dítěte na respit.

Vzdělávání nemůže být ze SPVPP hrazeno jiným osobám z rodiny, které nejsou pěstounem.

Vzdělávání je hrazeno bezplatně, nocleh je hrazen pouze tehdy, pokud je mezi dvěma dny, kdy v každém dnu pěstoun absolvuje minimálně 6 vzdělávacích hodin. Za přiměřené (standardní) ubytování lze považovat ubytování ve výši do 1 500 Kč za dospělé osobu na den (příčemž proplácet lze ubytování také svěřeným dětem). Dále je v odůvodněných případech možné hradit náklady na dopravu (pokud by byly překážkou). **Není však možné hradit náklady na stravu.**

Dále je možné hradit náklady na odbornou literaturu a případně e-learningový kurz (ten však nemůže být v celkové zákonem stanovené časové dotaci, část tedy musí být realizována osobně).

Pomoc s kontaktem s biologickou rodinou je pro pěstouny bezplatná, příspěvku lze v odůvodněných případech i na dopravu.

U PPPD je možné přispět na dopravu a ubytování při předávání dítěte s ohledem na vzdálenost (ubytování je možné maximálně v rozsahu 5 dnů).

Dále jsou ze SPVPP hrazeny: prostor Repette, mzdy, cestovné, vzdělávání zaměstnanců, supervizi, provozní náklady.

Další detaily, co lze a nelze uhradit z SPVPP jsou v instrukci VŘ sekce rodinné politiky a sociálních služeb 3/2025

## Proplácení akcí a služeb jiných organizací

Pokud pěstoun chce využít služby jiné organizace a počítá s proplacením, je nutné toto mít dopředu od KP schváleno. Poté službu absolvuje, zaplatí a nechá si vystavit doklad o zaplacení na jeho jméno. Následně vyplíše odpovídající žádost o příspěvek (viz níže), předá jej KP anebo pošle do kanceláře. KP svým podpisem stvrdí proplacení dané částky (anebo žádost po konzultaci s pěstounem upraví), předá účetní, a posléze je částka proplacena na účet pěstouna (případně hotově z pokladny – pro některé pěstouny je toto jednodušší). Pěstouni za účelem proplacení jednotlivých služeb musí předložit následující:

- vzdělávání - Žádost o proplacení vzdělávacího semináře nebo vzdělávací akce, potvrzení o účasti (např. certifikát, který obsahuje jméno pěstouna, počet absolvovaných hodin, téma a datum akce a potvrzení o zaplacení),
- respitní péče - Žádost o příspěvek na tábor/jiný dětský pobyt v rámci čerpání respitní péče, potvrzení o platbě a účasti dítěte na pobyt,
- výpomoc - Žádost o příspěvek na výpomoc při péči o dítě/děti, Smlouvu o hlídání dítěte/dětí (také v případě individuálního hlídání na místo respitního pobytu), Prohlášení k překážce v zajištění osobní péče o svěřené děti, • odborná pomoc - Žádost o příspěvek na odbornou péči/služby, doklad o zaplacení. Další podmínky jako lhůta pro doložení žádosti a dalších dokumentů, proplácená suma, spoluúčast pěstounů na stravu a ubytování a jednotlivé žádosti jsou uvedeny ve Vnitřní směrnici č. 01/akt. rok (Manuál pro pěstouny).

## Dohled nad výkonem PP

Pěstouni mají povinnost umožnit KP sledovat, jak jsou ujednání v Dohodě naplňována. KP tedy vykonává dohled nad výkonem PP, což realizuje skrze osobní kontakt s pěstounskou rodinou popsaný výše. Většina práce KP je na úrovni podpory rodiny, poskytování konzultací k výchovným problémům dítěte (aj.), zprostředkování dalších odborných služeb a poradenství. Nicméně patří sem také dohled nad samotnou péčí o dítě. Ačkoli u většiny rodin je role KP spíše podpůrná, je důležité nezapomínat také na kontrolní úlohu KP. Je podstatné opakovaně si pokládat otázku (alespoň 1x v roce při vyhodnocování cílů), zda péče rodiny je pro dítě prospěšná, žádoucí a v jeho nejlepším zájmu. Zvláště v situacích, kdy je patrné, že rodina řeší vážné problémy, je důležité mít toto stále na paměti. Pokud se postupně ukazuje, že v rodině jsou problémy, které ohrožují dítě – např. alkoholismus nebo jiná závislost, příliš autoritativní nebo hyperprotektivní výchova, neadekvátní tresty, nemoc pěstouna (např. deprese, které jej inhibují v péči o dítě), pak si tuto otázku klademe výrazně častěji. Naším cílem je udržet dítě v přirozeném rodinném prostředí, které je však funkční a dítěti přináší bezpečí, jistotu a podporu. Pokud se některý z výše uvedených nebo jiný závažný problém objeví, aktivně tuto situaci řešíme. Pěstouni musí vědět, jak situaci hodnotíme, musí od nás slyšet, jaké jsou možnosti postupné práce na zlepšení situace. KP pak případ konzultuje s garantem, téma vždy bere na supervizi a intervizi. Četnost provázení se zvyšuje. Vhodné je vyvolat případovou konferenci zaměřenou na způsob řešení problému, ideálně také úzce spolupracovat s OSPOD rodiny, pokud je to možné. KP pravidelně spolu s garantem vyhodnocuje situaci dítěte a další postup v nejvyšším zájmu dítěte. Vždy je však na misku vah potřeba položit rizika přicházející z ukončení PP a rizika v pokračování PP.

## Práce s dítětem

Každé setkání s rodinou by mělo obsahovat část, kdy jsme v kontaktu s dítětem. Pokud to není proti zájmu dítěte, trávíme vždy čas s dítětem o samotě. Pokud je dítě příliš malé, stydí se a přistupuje k nám jako k cizímu, využíváme společný čas s pěstouny ke společné hře, malování či povídání. S dítětem je vhodné trávit čas v prostředí jemu známém a příjemném, ideálně např. v dětském pokoji na koberci, na zahradě, možné jsou procházky s dospívajícími po městě, doprovod do kroužků apod. Práci s dítětem dělíme na volnou hru a povídání, techniky zacílené na sebezpoznání dítěte a techniky zacílené na konkrétní řešení či mapování problému, situaci či zvládání emocí. V kontaktu s dítětem je funkční:

- **Otevřenost a upřímnost** - dítěti říkáme vše tak, jak to doopravdy je. Otevřeně vysvětlujeme, co a proč děláme. Sdělujeme také něco ze svého života, a tím danou věc znormalizujeme a vytváříme vzájemnou důvěru. Např. řeknu dítěti, že s ním chci dělat ekomapu, protože úplně nerozumím tomu, jak to u nich v rodině funguje a zajímal by mně jeho názor. Když se ptám po tom, kdy bylo naposledy smutné nebo plakalo, také já řeknu, kdy jsem byla smutná a plakala – lidé prostě občas pláčou a jsou smutní.
- **Autenticita a sebejistota** – nesnažit se být s dítětem někým jiným. Ideální je, když je KP svůj, i se svými chybami i se svými přednostmi. Děti dobře poznají, když si na něco hrajeme. Zároveň je dobré si uvědomit, že naše zdravá sebejistota a uvolněnost se pak přenáší na dítě. Pokud vnímám, že si nejsem jistý nebo situace je strojená nebo rozpačitá, nejjednodušší je ji přímo pojmenovat a vše se uvolní. (Např. “Je to trošku divné, když se ještě moc neznáme, abychom spolu byli sami, že? I pro mě. Ale navrhuji si to udělat příjemné. Kde je u vás nejlepší posedět?”)
- **Používat slovník dítěte** – dost různý je u pubertáků a u batolat. Na druhou stranu to u těch pubertáků nepřepísknout, spíše volit svůj vlastní uvolněný slovník než vyloženě jeho (chybí pak naše autenticita).
- **Nebát se kontaktu s dítětem** – ač pro děti jsme dospělí a jsme “z kontroly” (klidně to tak pěstouni i dítě mohou vnímat), je dobré vědět, že většina dětí touží po tom, aby se jim dospělí věnovali a dali jim pozornost, slyšeli, co říkají. Většina dětí chce, aby někdo řešil to, co je trápí. To, nad čím přemýšlí. Většina dětí je rychle přátelská. Někdy stačí se naladit a opravdově se zajímat
- Opravdový zájem + co je podstatné pro dítě – najděme v sobě opravdový zájem o dané dítě. Chtějme jej poznat, a dávejme to najevo. Neptejme se na fráze (Co ve škole? Co známky? Co učitelé? Co kluci?), ale ptejme se, co dnes bylo pro tebe důležité? Co tě našťvalo? Co tě potěšilo? Kdo je tvůj nejbližší kamarád a proč? Jaká hudba se ti líbí a čím? Hledejme nejen zájem dítěte, ale zájem, který máme s dítětem společný. (např. aha, ty hraješ rád minecraft. Můžu si zahrát s tebou? Ukážeš mi to?) Tak vzniká přátelství, důvěrný vztah. Udržujme oční kontakt, využívejme milé oslovení dítěte.
- **Dělejme s dětmi techniky** – děti cca od 10 let velmi baví sebezpoznání, děti mladší zase baví zajímavé hry. Připravme si s dětmi vždy nějakou činnost. Možná je i dohoda, že jednou vymyslí program ony a jednou my.
- **Nastavme si, co z našeho hovoru půjde pěstounům** – na závěr se vždy děti ptejme, co z toho můžeme říci nebo ukázat pěstounům. Pokud to nechťejí, informujme je o možnosti označit zápis jako “důvěrný”, tedy pro pěstouny nepřístupný.

- **Otvírejme s dětmi aktivně tabuizovaná nebo náročná témata** – Jsme to my, kdo to má dělat. Pro většinu dětí je to důležité. Může jít o myšlenky na biologické rodiče či sourozence, představy o nich, strachy, šikana, problémy mezi pěstouny, atp. Jen tak můžeme zmapovat, co dítě dál potřebuje

## První setkání s dítětem

Na první setkání s dítětem je potřeba mít dostatek času, alespoň 1 hodinu, abychom mu mohli sdělit vše potřebné a zároveň s ním navázali přirozený kontakt. Cílem je porozumění dítěte tomu, proč tam chodíme, proč si s ním budeme povídat, co je naším úkolem, co od nás může čekat. Také informace o jeho právech, o tom, jak nás může kontaktovat.

Rozhodně KP:

- **Nastaví oslovování křestním jménem a vzájemné tykání** – existují však případy, obzvlášť u dospívajících, kdy je pro dítě v PP obtížné KP tykat. Toto pozorujeme u starších či dospívajících dětí, které na tykání přistoupí nebo si zvyknou později. Respektujeme to.
- **Vysvětlí, proč je tady** – dítěti sdělí přiměřeně věku vše stejně tak jako dospělému. Např.: Dítě je v PP, zákon říká, že takovým rodinám a dětem má někdo pomáhat, pěstouni si vybrali nás. Jak často budu k nim chodit, povídat si s pěstouny, a potom vždy s ním/nimi. Cílem je zajistit pěstounům školení, proplatit tábory, pomoc s problémy ve škole, pomáhat pěstounům nebo jemu, když si nebudou vědět rady, najít psychologa, když bude potřeba, zjišťovat dítěti informace o rodičích nebo zajistit s nimi kontakt. Povídat si o všem, co ho trápí. Musím pak psát zprávy sociálce a zprávy k sobě do spisu. Je možné si povídat tak, aby to pěstouni nevěděli. Na konci setkání mu vždy povím, co si do spisu zapíšu a zda to případně mohou vědět pěstouni. Chci, aby návštěvy byly pro mě i pro něj fajn a příjemné, aby je vnímal jako pomoc a ne dohled.
- **Předá Kartu pro dítě** – kontakt (příloha č. 7), vysvětlit, jak dítě může KP kontaktovat, plus kde najít pomoc (linka bezpečí).
- **Sdělí, jak si může stěžovat** – na Kartě je řečeno, jak si může dítě stěžovat, což je třeba vysvětlit přiměřeně věku
- **Vysvětlí práva dítěte** – vysvětlit stručně s tím, že to bude zajišťovat právě KP. Právo na informace, na vyjádření názoru, na pravidelný osobní kontakt s oběma rodiči, na soukromí, na ochranu. Tzn. aby měly dost informací (o tom, proč jsou v PP, o jejich rodině, o tom, co se s nimi právě děje, když je průšvih), aby se jich někdo ptal na názor, když se bude dítě něco důležitého (a řekl to pak soudu), aby měly kontakt s rodiči (anebo aspoň aby se to zkoušelo nebo našly informace o nich a aby je dítě mělo), aby bylo dohlédnuto, že se dítěti daří dobře a nedějí se mu špatné věci a když ano, aby se někdo postaral o jeho ochranu
- **Sdělí, jak bude vypadat čas strávený s KP** - hra, kreslení, technika, procházka, povídání... A jak dlouhé to bude.

K malým dětem je dobré přistupovat jako teta/strejda/starší kamarád na návštěvě (nicméně nechat si říkat jménem, ne teta a strejda – to by bylo matoucí), mít vymezený čas na společnou hru. Jako funkční se osvědčuje vyprávět příběhy/pohádky o jiných pěstunech a o jiných dětech, které potřebovaly pomoc, podporu, a jak jim jiný KP mohl pomoci. Tímto lépe vysvětlit účel KP. A proto jste tam vy, abyste je dobře znali, a kdyby někdy v budoucnu

náhodou potřebovaly pomoci, abyste byli nablízku. Poté hra s dítětem – desková, PC hra, povídání. Plán, co budete dělat příště.

## Techniky práce s dítětem

V rámci provázení PP je možné použít také nejrůznější techniky usnadňující práci s dítětem, rodinou či tématem, jsou přínosné v mnoha ohledech. Tyto nejrůznější metody a techniky je možné poznat na mnohých odborně zaměřených školeních, a poté je sdílet například v průběhu setkání klíčového týmu. Zde je pár návrhů, jejichž detailnější popis, šablony a materiál lze najít v kanceláři, případně se v nich dále vzájemně s ostatními KP vzdělávat.

### **Kniha: Třináctá komnata dětské duše**

Kniha Třináctá komnata dětské duše (V. Oaklander) je k dispozici v kanceláři a je povinnou literaturou pro všechny KP. Je plná nejrůznějších psychoterapeutických technik, které je však velmi snadné transformovat do práce KP. Rozdíl je především v zacílení. Pokud chceme mapovat situaci v rodině, pomoci dítěti uvědomit si emoce a vztahy, své prožívání, jsou tyto techniky velmi vhodné. Nejjednodušší je vybrat si některou z technik, vyzkoušet ji na sobě nebo na své kolegyni, a poté jít rovnou do praxe. Osvědčuje se začít s dětmi, kde máme příjemně navázaný vztah tak, abychom techniku více dostali „do krve.“ Podstatné je zapisovat si interpretace dítěte (to, jakými slovy obrázek dítě popisuje samo), zápis mu pak přečíst. Společně práci nafotit a naskenovat do spisu, případně označit jako „důvěrné“. Všechny tyto techniky jsou zacílené na lepší sebepojetí dítěte, jeho vyšší sebepoznání a pro nás jsou jednoznačným mapovacím nástrojem zjišťujícím potřeby dítěte, jeho přání, strachy, ale také vztahy s členy rodiny. Mezi funkční techniky patří:

- Já jako růžový keř,
- Imaginace bezpečného místa,
- Ztvárnění hněvu,
- Začarovaná rodina (zvířata, tvary apod.),
- Práce s hlinou.

### **Ekomapa**

Je vhodná pro zmapování vztahů a vazeb v pěstounské rodině, vnímání jednotlivých osob dítětem. Potřeba – papír A3 s terčovnicí, plastelína nebo figurky. Dítě/dospívající má z plastelíny modelovat jednotlivé členy rodiny a stavět je na terčovnici. Během modelování figurek o dané osobě povídá - o jeho vlastnostech, jaký je, co má rád, jaký k němu má vztah. Podstatné je, aby figurka stála, a bylo vidět, kde jsou oči (kam se dívá). Poté dítě sděluje, kam kterého panáčka staví, případně proč. Můžeme se ptát, kam se kdo dívá a proč, co by dotyčnému řekl, kdyby mohl atd. Je možné figurky přemístit podle toho, jak by si dítě přálo, aby to bylo. Pokud samo nezhotoví biologické rodiče, je možné je vytvořit a nechat postavit na terčovnici také. Důležité je zapisovat si komentáře (dítěti pak můžeme přečíst, co jsme si zapsali) a ekomapu nafotit s přidanými jmény k figurkám (ilustrační fotka záměrně jména nemá).

### **Prstoví maňásci**

Vynikající pro jakoukoli zacílenou práci s dítětem jsou prstoví maňásci (odzkoušená např. sada z IKEA). Jsou skvělí při práci s identitou dítěte, při přípravě na přemístění, při řešení

výchovných potíží, k orientaci v tom, co se aktuálně děje s jeho rodinným systémem, k řešení výchovných problémů. Práce s nimi je vhodná pro děti od 2. roku po děti, které na to ještě reagují (7 – 9 let, dle vyzrálosti). Podstatné je přímou řeč přizpůsobit slovníku dětí. Čím mladší děti, tím méně slov a více citoslovcí, možné je i využití dalších hraček (autíčka, lepoprela jako domečky apod.). Důležité je, aby daný příběh byl pravdivý, je potřeba dohrát scény až do úplného konce. Občas je vhodné s dětmi udělat pauzu (jejich emoce mohou být silné). Důležité je zapsat si jména a role jednotlivých zvířátek, aby se příběh příště mohl znovu hrát.

### **Cesta nebo osa života**

Cílem je s dětmi zmapovat jejich život od prenatální části doposud. Zjistit, kolik toho vědí a mít podklad pro získání souhlasu k zjišťování dalších informací. Poté, co informace získáme, můžeme zprehlednit členy rodiny, popsat stěžejní události v životě rodiny, reakce členů rodiny apod. Ideálně ztvárňujeme na velký flipový papír, kde dítě nakreslí svou cestu životem, naznačí místo, kde se narodilo a poté všechny stěžejní body. Pro přehlednost se používají různé barvy (např. narozeniny, které určují věk dítěte), vhodné je také používat post-ity, které se dají přelepovat a jejichž barva může znamenat např. biologickou rodinu, ústav, pěstounskou rodinu apod. Nejprve dítě zakreslí vše, co ví, poté všechny rané vzpomínky, nakonec přidáváme informace od nás, pěstounů nebo se dohodneme, že informace získáme a příště se k ose vrátíme. Cílem by mělo být, aby dítě bylo schopno vyprávět svůj životní příběh. Ve zjednodušené formě (jen nejdůležitější informace, bez detailů) lze provádět např. s provázkem, kde dítě dělá uzlíky apod.

### **Krabice Sheffkids a focus box**

Tým pro komunikaci s dětmi ve městě Sheffield, Velká Británie, používá řadu technik, které usnadňují práci s dětmi. Na základě jejich vstřícnosti během jejich semináře v Čechách (zajistila organizace Lumos) nám zpřístupnili v češtině velkou spoustu těchto materiálů.. Kouzelná krabice obsahuje značné množství nejrozličnějších hraček-technik a pracovních listů, které usnadňují práci s dítětem a můžeme je použít pro práci na Knize života, při zjišťování novinek dítěte, při snaze zjistit nové informace o životě rodiny, o prožívání a pocitech dítěte, vlastně na cokoliv bude potřeba. Do krabice patří například zalaminátované postavičky z papíru, které je možné pomalovat a na prut lovit z rybníku, jakožto členy rodiny, a poté si o nich povídat, autíčka jezdící po mapě cest a zastavující se u různých lidí a domů, nejrozličnější tvořící materiál, zalaminátovaná papírová zeď, na kterou je možno psát grafity nebo vzkazy, velký maňásek, matřičky, hrací skříňka na různá tajemství, kostka se smajlíky, a další podobné hračky a prostředky. Materiály jsou k dispozici v kanceláři. Část materiálů je k dispozici v kanceláři (zvláště pracovní listy, část budeme dopřipavovat.

**Podobně je v kanceláři k dispozici Fokus box.**

### **Knih života**

Cílem je podpora a rozvoj identity dítěte (vědomí, kým jsem), v případě společné práce dítěte a pěstounů také rozvoj attachmentu (citové vazby). Zároveň však práce s Knihou života a životním příběhem dítěte napomáhají pěstounům při pochopení či porozumění situaci biologických rodičů, což je pro dítě neméně podstatné. Jedná se o společné vytváření životního příběhu dítěte, na kterém se podílí dítě, případně také pěstoun (mohou i ostatní členové rodiny) a KP. Má formu osobní kroniky, kterou s dítětem vytváříme, a která zaplňuje bílá místa ve vzpomínkách a vědomí vlastní minulosti dítěte. Informace je nutné sbírat od

sociálního pracovníka a ze spisu dítěte na OSPOD, širší rodiny dítěte, z jeho vzpomínek, z ústavů, kde žilo apod. Předpokládá terénní až skoro detektivní práci. Knihu života můžeme začít od narození nebo ještě prenatálního období a stavět ji směrem k současnosti, nicméně je možné začít také v současnosti a jít v knize retrospektivně. Podstatné je, aby kniha byla realizovaná v kroužkové vazbě či šanonu tak, aby se dala doplňovat o další strany tam, kde právě potřebujeme. Velmi zásadní je nevyhýbat se žádným skutečnostem a popisovat je tak, aby to pro dítě bylo přijatelné. Je vhodné, aby kniha začínala obdobím před narozením dítěte u jeho rodičů, zahrnovala jeho porod, rané dětství, hezké chvíle i potíže v rodině, odebrání z rodiny, život v ústavu (pokud byl), příchod do nové rodiny a zásadní situace dítěte v nové rodině a vůbec v celém dětství. Formu je nutné uzpůsobit věku dítěte. Informace, které nejsou známy, je ideální vypátrat, každá drobnost, která je správně podaná, může doplnit malý dílek skládačky života dítěte a podpořit tak jeho zdravé sebepojetí. Zvláště informace o zájmu biologických rodičů, jejich návštěvách či telefonátech v ústavu, důvody odebrání – jsou velmi podstatné. Fáze, u nichž nám chybí informace, je možné jen načrtnout, tam, kde chybí fotografie, je možné kreslit obrázky či vytvářet koláže. V současné době máme v kanceláři k dispozici **Knihu života - cestou, necestou (Velký vůz Sever)** a **Knihu života (Otevřená rodina, z.s.)**.

### Karty

Pro práci s dítětem můžeme dobře využívat také různé druhy karet - terapeutické nebo herní. Lze je využít k rozhovoru o tom, jak se mají, jak prožili určitou situaci apod. Fungují na základě metafory a vlastní představivosti. Konkrétní návody k použití jsou k dispozici u jednotlivých balíčků karet. Sady karet jsou k dispozici kanceláři a jsou to tyto:

- Dixit - jeden obrázek řekne více, než tisíc slov,
- Moře emocí – vyjádření pocitů beze slov nebo jako pomoc slova najít,
- Život je život – situace a stavy, ve kterých se (často) nacházíme,

## Podpora identity a kontakt s biologickou rodinou (standard 5b)

KP podporuje pozitivní sebeobraz a sebepojetí dítěte. Součástí sebepojetí dítěte je vědomí vlastní identity, které je tvořeno naší minulostí, vzpomínkami, zkušenostmi, zájmy, plány apod. U dětí vyrůstajících mimo původní rodinu mnohdy chybí velká část jejich minulosti, kterou mohou nahrazovat jak idealizováním reality, tak představami, které mohou být mnohonásobně horší, než jaká je skutečnost. Zároveň mají mnohdy skutečnosti z raného dětství vytěsněny nebo jim nerozumí a jejich osamocená interpretace je může negativně ovlivňovat v jejich běžném životě i budoucnosti. Proto podporujeme práci na identitě a podporujeme kontakt s rodiči a příbuznými dítěte.

## Podpora identity

Identita dítěte a vůbec otázka biologické rodiny je většinou u pěstounů velmi citlivé téma. Už u sepisování Dohod se doptávají, co tato jejich povinnost obnáší a je záhodno je uklidnit, že nepůjde o žádné rychlé a nárazové kontakty dítěte s rodinou po dlouhé době, a navíc bez zájmu dítěte. Pro otevření tohoto tématu je potřeba počítat s poměrně velkým časovým obdobím, nutná je bazální důvěra mezi KP a pěstouny. Téma udržování kontaktů dítěte s biologickými rodiči a příbuznými mnohdy vyvolává strachy a obavy, ať už vyřčené a sdílené či skryté. Obavy a strachy jsou jak na straně pěstounů (oni se nám najednou objeví za dveřmi, budou si chtít dítě odvést, provedou dítěti něco zlého, situace zcela rozhodí dítě, podporovali jsme to, ale máme špatné zkušenosti), tak na straně dítěte (strach, jak rodič žije, zda je má rád, jak zareaguje, jak zareagují pěstouni, jak to bude probíhat, co se stane a mnoho jiných i hlubokých strachů), ale i na straně rodičů (pocity viny, otázky po tom jací jsou pěstouni, obavy z odmítnutí dítětem). Proto je potřeba zabezpečit míru zpracování tohoto tématu nejprve v pěstounské rodině, což je úkolem KP. Začít se dá povídáním s pěstouny a prací s nimi, jelikož je také jejich úkolem přijmout fakt, že biologičtí rodiče dítěte tu byli, jsou a budou. Snahou KP je, aby jim pěstouni byli schopni (alespoň do určité míry) porozumět a v ideálním případě najít pochopení pro jejich životní osud. Neznamena to, že by najednou měli mít rodiče rádi nebo snad omlouvali či snižovali jejich chování, které vedlo k odebrání dítěte. Je ale dobré, když budou schopni vnímat život rodičů bez potřeby posuzování, a to především v přítomnosti dítěte, které jim bylo svěřené. Pro dítě je úlevou, když pěstouni dokáží mluvit o jeho biologických rodičích popisně, bez negativního zabarvení. Je to krok k tomu, že se na ně dítě může obrátit, když ho toto téma trápí. Mít k rodičům respekt může být opravdu těžké. Tedy je výhodné, když pěstouni dokáží alespoň zdůraznit, co dobrého biologičtí rodiče s dítětem zvládli, kdy se k němu chovali dobře, dokáží vystihnout alespoň nějaké jejich pozitivní rysy. Zároveň je vhodné pomalu otevírat téma rodičů s dítětem. Základní premisa v práci s tímto tématem zní, „pokud dítě nemá rádo své rodiče, nemůže mít rádo samo sebe“. Dítě je nemusí milovat horoucí láskou, ale mělo by je mít rádo, za to, že mu dali život, že ... (lze doplnit pro každé dítě zvlášť) a umět porozumět jejich složité životní situaci, která způsobila, že se o něj nedokázali postarat. Tyto velmi náročné věci je mnohdy těžké chtít po dospělých natož po dětech s traumatickou minulostí. Nicméně tyto premisy opravdu napomáhají tomu, aby dítě nakonec přijalo samo sebe. Reálně je toto téma nejlépe otevírat pomocí různých technik - udělat ekomapu na biologickou rodinu, osu života, pátrání po informacích, navštívit bývalý ústav a nafotit si dokumenty apod. Je možné využít také materiály z Focus boxu nebo přímo vytvářet Knihu života, případně využít metodu My Backpack.

## Kontakt s biologickou rodinou

Kontakt je možné uskutečňovat jak volný, tak plánovaný nebo asistovaný. Kontakt volný je realizován nejčastěji v případech, kdy pěstounská rodina již kontakt s rodinou udržuje, jsou dodržována pravidla a zúčastněné strany mají pocit, že vše probíhá dobře. KP v takovém kontaktu nefiguruje, jen v rámci provázení jej mapuje a z dálky hodnotí, zda je pro dítě optimální.

Kontakt plánovaný je již s podporou KP, který mezi pěstouny, rodiči a dítětem vyjednává plán setkávání (termíny, pravidla, podmínky), ale přítomen na samotné kontaktu KP není.

Kontakt asistovaný realizujeme, když o něj dítě nebo alespoň jeden z pěstounů nebo rodič/příbuzný požádá, a to na základě dohody se všemi zúčastněnými stranami. Místo asistovaného kontaktu je vždy domluveno dopředu se všemi stranami, jde o místo bezpečné (zajištěno přiměřené soukromí, příjemný prostor), zvláště v počátku jde o místo neutrální (nikoli bydliště pěstounské rodiny nebo rodiče) a vždy je v dosažitelné blízkosti pěstounské rodiny nebo rodiče/příbuzného. Asistovaný kontakt je vždy plánován, dochází k přípravě všech zúčastněných stran (dítě, rodič/příbuzný, pěstoun), přičemž příprava zahrnuje minimálně jedno setkání s každou stranou, kde se ventilují očekávání a emoce, nastavují pravidla, připravují otázky apod.

Pokud není zřetelné, zda je kontakt pro dítě vhodný či jsou zde nějaká rizika, využijeme k vyhodnocení rizik kontaktu dítěte s biologickou rodinou formulář, který vznikl ve spolupráci několika organizací (Amalthea, Latus pro rodinu, Nadace Sirius). Formulář je vodítkem pro nastavení frekvence a formy kontaktu. Vznikl také manuál Kontakt dětí v NRP s biologickou rodinou, který mají KP k dispozici. Materiály jsou ke stažení na [www.kontaktdetivnnp.cz](http://www.kontaktdetivnnp.cz).

Další metodika, kterou je potřeba mít přečtenou je od organizace [Velký vůz, sever](http://Velký.vůz.sever).

Oba materiály je vhodné mít detailně nastudované a u každého případu zvážit a naplánovat nejlepší vhodný postup. Zvláště u kontaktů, které se nově nastavují, jsou zde problémy, nebo jsou po mnoha letech, je velmi podstatné dodržovat základní pravidla. Zkušenost nám ukazuje, že pokud je nepodceníme, dopadne kontakt pro všechny strany velmi dobře nebo alespoň uspokojivě. (Pokud kontakt dlouhodobě probíhá a není zde problém, není nutné nic měnit) Z těchto pravidel stojí za zdůraznění:

- S kontaktem souhlasí dítě, pěstouni i rodiče. Bez souhlasu jakékoli z těchto stran nedoporučujeme kontakt realizovat a odložit jej, dokud dotyčná strana nebude více připravena.
- Osobní setkání KP s rodičem a jeho příprava. Toto by mělo proběhnout dopředu. Vynaložené úsilí (většinou rodič bydlí daleko a je nutné za ním přijet) se mnohonásobně vyplatí. Cílem je, aby rodič porozuměl situaci dítěte. KP zjišťuje emoční nastavení vůči dítěti i pěstounům, informace o minulosti, představuje pravidla kontaktu, krizový plán, témata hovoru, posloupnost činností setkání, hovoří o vhodném dárku a připravuje rodiče na emoce. Zkušenost ukazuje, že když se toto nepodcení, AK dopadne dobře. Rodiči je potřeba se výrazně věnovat, jelikož nemá jinou doprovodnou osobu (pěstounům je toto potřeba vysvětlit). Vytvořit fotky rodičů a ukázat fotky dítěte.
- Příprava dítěte, pěstounských sourozenců a pěstounů. Sdělit vše, co jsme od rodičů zjistili, pojmenovat strachy a obavy, ukázat fotky, představit plán setkání, časovou posloupnost, připravit seznam otázek dětí, seznam otázek pěstounů, témata hovoru, hovořit o vhodném dárku. U dětí si opakovaně ověřovat, že tomu rozumí, nechat je převyprávět postup setkání, krizová místa apod. Důležité je věnovat pozornost dítěti v PP, které rodiče nenavštívili (jiné dítě v rodině), ošetřit jeho emoce, pracovat s ním na jeho identitě.
- Asistovaný kontakt
- Vyhodnocení zvláště s rodiči, s pěstouny, s dětmi

## Příprava na přemístění dítěte (standard 12)

Přemístěním dítěte je v kontextu NRP myšleno jakékoli přemístění dítěte, při němž dítě na dlouhou dobu mění své pečující osoby a své domácí prostředí. Tudiž sem patří:

- přemístění dítěte ze své biologické rodiny do PP na přechodnou dobu nebo ústavu
- přemístění dítěte z pěstounské rodiny (nebo jiné rodiny, v níž dlouhodobě vyrůstalo) do nové rodiny (a to adoptivní, pěstounské nebo příbuzenské) nebo do ústavního zařízení,
- návrat dítěte z pěstounské rodiny nebo ústavu zpět do své biologické rodiny,
- přemístění dítěte z ústavu do dlouhodobé péče (do adoptivní či pěstounské rodiny),
- jiné velké změny bydliště a pečujících osob a dítěte.

Přemístění je pro dítě obrovská změna a především obrovský stres a zátěž. Dochází k přerušení vazby na primárního pečovatele, nebo dokonce k znemožnění jejího vytvoření. Případně ve variantě z ústavu do rodiny, ztráta známého a bezpečného prostředí a pravidel.. Náročná je také doba adaptace. Ve většině případů se náhlé přemístění dítěte stává traumatem, které posléze dítě provází po celé dětství, případně i celý život. Ač je každé dítě jedinečné, jinak citlivé a jinak odolné ke změnám, je možné říci, že přemístění se stane traumatickou událostí pravděpodobněji:

- když je přemístění náhlé a nečekané,
- když dítě neví, kam jde, kdo tam bude, jaké to tam bude, co se s ním děje, kdy se vrátí, kdy uvidí své blízké,
- když jde o přemístění opakované,
- čím je dítě mladší,
- čím výraznější bylo připoutání k pečující osobě a přemístění bylo náhlé,

Úkolem KP je minimalizovat pravděpodobnost traumatizace dítěte. Toho dosahuje přípravou dítěte na přemístění a přípravou stávajících a nových pečujících osob. Jelikož je přemístění dítěte stěžejní součástí náhradní rodinné péče, je potřeba k tomuto procesu být velmi vnímavý a věnovat mu náležitou pozornost. Zároveň je potřebné být flexibilní a přizpůsobit doporučené postupy všem situacím, které jsou ze své podstaty jedinečné. Připravit dítě k přemístění je možné nejen když máme dostatek času (např. měsíc či týden), ale také při náhlém přemístění např. při rychlém předběžném opatření z důvodu ohrožení dítěte, kde se vše odehrává v časovém rámci několika hodin. Jelikož jsou potřeby a specifika dětí rozdílná ve vztahu k jejich věku a vývojové úrovni, je k dětem potřeba přistupovat rozdílně. Proto rozlišujeme

- přípravu na přemístění malého dítěte (0 – 6 let),
- přípravu na přemístění staršího dítěte (7 – 18 let).

Samozřejmě, že je však možné používat metody přípravy napříč tímto dělením (např. přemísťovací kalendář s fotografiemi nebo obrázky už pro děti od 4 - 5 let a zároveň loutkové divadlo či pohádku pro dítě osmileté či desileté). Vše záleží na zhodnocení potřeb dítěte, jeho chápání a naladění KP na dítě samotné. Přesun dítěte je stěžejní životní změnou, a tudíž je velmi vhodné uspořádat za tímto účelem případovou konferenci, jíž bude dítě součástí. A to buď s cílem zmapovat, zda přemístění je opravdu to nejlepší možné řešení v dané situaci. (Vyčerpaly se všechny možnosti? Co si o tom myslí dítě?). Zde si zúčastněné strany mohou jednoznačně sdělit svá stanoviska (Dítě uslyší jasné důvody, proč

to tak je, případně se najdou jiná lepší řešení.) Nebo naplánovat samotný přesun tak, aby byl reálný pro všechny strany a maximálně akceptoval zájem dítěte.

Následně uvedené postupy je možné chápat jako ideální postup, který vždy upravujeme dle potřeby dítěte.

## Příprava malého dítěte na přemístění

Přemístění je pro dítě velká změna, zátěž, stres a v konečném důsledku také trauma. A to navzdory tomu, zda se to okolí jeví jako změna z dlouhodobého pohledu pozitivní či negativní (odebrání od matky, příchod vytouženého dítěte do adoptivní rodiny). Kvalitní přípravou dítěte (u malého dítěte a nemluvněte především pak jeho okolí), můžeme tuto zátěž zmírnit. Dobrou přípravou zároveň můžeme napomoci přenesení citové vazby k novému pečovateli a podpořit rozvoj attachmentu k novým lidem. Mladšími dětmi jsou myšleny převážně novorozeňata, kojenci, batolata, ale také děti předškolního věku, kde však už zapojujeme také verbální metody přípravy. Mnoho z níže uvedených principů je však možné použít i u dětí mladšího školního věku.

### Zásady přemísťování dítěte

1. Vazba se nepřerušuje a nevytváří nová, ale v ideálním případě se přenáší z původního pečovatele na pečovatele nového .
2. Hlavní úkol při přípravě je dát dítěti svolení k přenesení citové vazby na nové pečovatele.
3. Cílem přípravy je usnadnit dítěti přeměnu neznámého (prostředí, věcí, lidí) na známé.
4. Příprava mladšího dítěte je obvykle kratší a intenzivnější než příprava staršího dítěte (kojenec versus předškolák).
5. Dobrý proces přípravy závisí na pozitivním vztahu mezi současnými a budoucími pečovateli. Ideální je vytvořit alespoň v základním přístupu shodu na to, co je pro dítě dobré. Při přemístění z biologické rodiny je toto nejnáročnější a někdy vzhledem k časovému tlaku možná až nereálné, nicméně snažíme se dosáhnout alespoň vzájemného respektu.

### Fáze přemísťování

1. **Plánovacího setkání se účastní současní a budoucí pečovatelé**, KP, případně i biologičtí rodiče (pokud nejsou jednou z vyjmenovaných osob a je to možné). Cílem je detailní plánování úvodního období, které se týká postupného seznámení se novými pečovateli s dítětem a převzetí každodenních praktických úkonů – krmení, hraní, ukládání ke spánku atd. Doporučuje se po tomto formálním setkání dát prostor k neformálnímu kontaktu mezi stávajícím pečovatelem (přechodná pěstounka, maminka, teta z dětského domova) a novým pečovatelem, jelikož tak mohou proudit drobné, ale důležité rady a detailní informace o dítěti. Zároveň tak dochází k vzájemnému poznávání a nastolení důvěry. Toto důvěrné nastavení poté dítě snadno vycítí a bude na nové osoby reagovat pozitivněji. Plánovací setkání svolává KP.
2. **První setkání** by mělo proběhnout v místě, kde je dítě aktuálně „doma“, přičemž současný pečovatel je vždy přítomen. Noví lidé jsou poučeni, že dítě na ně pravděpodobně nemusí nijak reagovat. Zároveň by měli přinést dárek, který dítěti zůstane jako symbol poznání se (medvídek, auto). Dále je možné donést hračky z

domova, které však je vhodné zase odnést zpět, aby v novém domově dítě našlo věci, které už trochu zná. (Část hraček mu v původním bydlišti může zůstat, a poté se sbalí s jeho věcmi, až půjde domů.) Podobně je možné domluvit zapůjčení hraček a pomůcek od pěstounské rodiny/ústavu dítěti s sebou a po adaptační době (cca 6 týdnů) je vrátit.

3. **Následná setkání a návštěvy v novém domově.** Následná setkání by měla probíhat rychle po sobě (u kojence, batolete denně). Noví pečovatelé postupně přejímají úkoly v péči o dítě (krmení, přebalování, hraní si, povídání). Ideální je, když dítě vidí nového pečovatele jako posledního před usnutím a jako prvního po probuzení v jeho stávajícím prostředí, případně pokud je možné zůstat přes víkend a převzít kompletní péči o dítě (avšak ne v neutrálním prostředí nebo speciálním bytě, ale přímo v bytě přechodné rodiny nebo v rámci ústavu tam, kde běžně pobývá). Jakmile dítě reaguje pozitivně a na nové lidi se těší, začínají společné návštěvy v novém domově (někdy sami, někdy společně s původním pečovatelem). Návštěvy mohou být půldenní i denní, postupně dítě může zůstat jen s novým pečovatelem. V novém domově by však nemělo probíhat více než jedno či dvě přespání (aby nedošlo ke zmatení dítěte, kde je doma). Stěžejní je dodržovat stejný režim, na který je dítě zvyklé v předchozím domově (spánek, jídlo, procházky, způsob krmení a koupání atp.) Dítě je dobré brát ven tam, kam budou nejvíce chodit - dětská hřiště, obchod, ale jen např. 2 místa (nebude pro něj tolik věcí nových). U dítěte z ústavu počítáme s tím, že nemusí být zvyklé vůbec chodit ven a může jít o velkou zátěž (nutné zjistit, přizpůsobit a začít po adaptační době pozvolna).
4. **Příprava na přesun** spočívá v dalším společném setkání všech zúčastněných, kde se naplánují detaily trvalého přesunu a zhodnotí, zda opravdu je vše připraveno. Svolává KP.
5. **Odchod:** I u velmi malých dětí (které tomu nerozumí), je vhodná malá oslava/rozlučka, že dítě odchází z ústavu nebo od pěstounů. (U přechodu z biologické rodiny je pak dobré vytvořit prostor pro adekvátní rozloučení.) Mělo by se hodně fotografovat, důležité je vyfotit pečující osoby (rodiče, personál) a kamarády dítěte (další děti v rodině, děti z ústavu). Bývalé pečující osoby by měly dítěti předat přáníčka, která se mohou uschovat na později, až bude dítě starší. Dítě předává novým pečovatelům vždy osobně ta osoba, k níž má dítě největší citovou vazbu. Zároveň se stěhují všechny věci dítěte, včetně všech přáníček, oblečení, hraček. (U ústavu zkusit vyměnit za věci nové, nebo domluvit zapůjčení na první měsíc.)
6. **Usazování:** v průběhu rané adaptace (cca 2 měsíce) je důležité přísně dodržovat režim, na který bylo dítě zvyklé, tak, aby alespoň něco v novém prostředí dávalo dítěti pocit jistoty a bezpečí. Noví pečovatelé musí být poučeni o případné regresi vývoje dítěte a přiměřené reakci. Je důležité na dítě reagovat adekvátně tomu, jak se projevuje (pokud se tříleté dítě najednou chová jako roční, pečovatel se k němu chová jako k ročnímu, podobně u šestiletého, které najednou má chování tříletého – chce se chovat, počůrává se, zdá se, že se neumí samo obléknout apod.). Měla by se uskutečnit oslava příchodu dítěte do rodiny, která se poté dá opakovat každý rok jako výročí. Zároveň je velmi důležitá podpora KP (volat zpočátku obden, posléze týdně). Pokud má dítě silnou vazbu k nějakému předchozímu pečovateli, je dobré, když jej 1 - 2x navštíví v jeho novém domově – jde o podporu přenosu vazby, o ujištění, že jej dotyčný má stále rád a chce, aby dítě bylo v novém domově šťastné. Z návštěvy je opět dobré pořídít fotografie. Zpočátku je vhodné dodržovat tzv. šestinedělí, dopřát novým pečovatelům sžívání se a dítěti jistotu neměnného prostředí. Znamená to nemít návštěvy ani nechodit mezi mnoho

lidí (širší rodina to musí ještě vydržet), poté je dobré začleňovat návštěvy postupně. Kompletní adaptace trvá rok.

Při přemísťování dítěte z přechodné PP do adopce či dlouhodobé péče je ideální, pokud noví rodiče přijedou na dva dny (a více) do domácnosti přechodných pěstounů a poté, když se přechodná pěstounka přemístí spolu s dítětem na cca dva dny do nového domova. Postupně předává všechny úkony nové mamince a je v přítomnosti dítěte. Pokud by se zrovna jednalo o období separační krize, je vhodné, aby pěstounka v nové rodině pobývala trochu déle tak, aby si dítě opravdu pozvolna zvyklo a svou vazbu přeneslo.

### **Tipy a triky pro děti v předřečovém období**

Děti, které ještě neumí využívat řeč svým plným způsobem (kojenec, batole), vnímají a chápou situaci na základě všech svých smyslů. Proto pro přetvoření neznámého na známé je potřeba v přípravě přemýšlet převážně nad smyslovými vjemy – tedy v původním prostředí se rozhlédnout, zaposlouchat, nasát vůni, dotknout se předmětů, vnímat chuť. To vše bychom se poté v adaptační době měli snažit přenést do nového prostředí dítěte. Cílem je udržet úroveň a kvalitu stejných podnětů jako v původním prostředí, i když se to na první pohled nemusí zdát jako nejlepší řešení (např. kovová postýlka místo dřevěné, staré oprané povlečení místo nového). Zde je několik tipů, jak je vhodné přípravu na přemístění realizovat. Možná se ať jednomu či druhému pečovateli zdá zbytečné takto řešit přemístění např. 3 měsíčního kojence, ale opak je pravdou. I u tak malého dítěte je přemístění obrovská zátěž a stres, jen je to míň vidět. Následující doporučení jsou však vhodná i pro mladší předškoláky, jako podpůrná složka i pro starší děti.

#### **ZRAK:**

- Všimněte si, jaká je výzdoba místnosti, kde dítě tráví nejvíce času, zkuste některé prvky přenést do nového prostředí (obrázek, barva, plakát).
- Po prvním setkání dejte k postýlce dítěte fotky nových lidí, aby si zvyklo na jejich obličej.
- Noste na návštěvu za dítětem stále stejné hračky, aby si na ně zvyklo a v novém domově je pak našlo jako své známé věci.
- V novém domově umístěte obrázky předchozího člověka, k němuž mělo dítě citovou vazbu.
- Vezměte oblíbenou hračku dítěte ze starého umístění do nového.

#### **SLUCH:**

- Zaposlouchejte se v místnosti, kde dítě tráví svůj čas, co slyšíte? Hluk? Šumění řeky nebo zpěv ptáků za oknem? Křik starších dětí? Dítě může v novém prostředí znejišťovat jak úplné ticho, tak hluk, a to v závislosti na tom, nač bylo zvyklé dříve. Zkuste podmínky alespoň na čas přenést do nového domova. Pokud dětem vadí ticho, může pomoci puštěné rádio, nebo mluvené slovo.
- Starý i nový pečovatel by měli probrat známé zvuky dítěte, např. poslouchá dítě ukolébavku? Nějaké CD s hudbou? Rádio stanice, která hraje v ústavu? Štěkající psi na procházce?
- Pokud dítě má nad postýlkou natahovací hračku s melodií, měla by se stěhovat s dítětem, aby slyšelo před usnutím známou melodii.
- Zjištění zdobnělin jména, které původní pečovatelé používali a případná jiná oslovení dítěte.

#### ČICH:

- Zpočátku používat stejná mýdla a dětskou kosmetiku (poradit se s pěstounkou – nechat si vše ukázat, v ústavu, kde kupují velké množství se pokusit získat jejich typ výměnou za jiný).
- Měkké obložení postýlky dítěte by mělo být přemístěno s dítětem, aby cítilo stejný povrch a stejnou vůni. (Pokud nový pečovatel chce spát s dítětem, má to přednost)
- Používat stejný prací prášek a aviváž (velmi důležité), v případě ochoty přechodné pěstounky je možné, aby vyprala všechny nové věci na miminko u sebe doma (věci dostanou i pach původního domu).
- Nastříkat parfémy nové pečovatelky (pokud nějaký používá) na kapesník a nechat u dítěte v postýlce po dobu přípravy dítěte na přechod, později u své nové pečovatelky bude klidnější.
- pokud v původním domě jsou nějaké pachy, pokusit se je dočasně přenést (např. v ústavu savo, kterým se vytírá, u pěstounů pach křečka apod.)

#### CHUŤ:

- Velmi důležitá je stejná značka kojeneckého mléka, stejná značka příkrmů.
- Láhev a dudlík by se neměly měnit (vzít s sebou a původním pečovatelům je nahradit novými).
- Nový pečovatel by měl zjistit oblíbená jídla dítěte, co dítě nejí a na co je zvyklé, zpočátku by se jídelníček neměl měnit.
- Doba krmení a jídla by se měla pohybovat stejně jako v předchozím umístění.
- Stejná značka zubní pasty.

#### HMAT:

- Ideální je vzít lůžkoviny z předchozího umístění do nového, oblíbený ručník, hrneček, kousátka, kartáček na zuby (půjčit, vyměnit).
- Přenos dudlíku dítěte, na který je zvyklé, plus náhradního pro případ ztráty.
- Např. dá se i zajistit přenos postýlky, stejných hraček, lžiček, kterými je dítě krmeno apod.
- Jaké dotykové hry dítě zná - myšička, kovaříček, kolo kolo mlýnské, masáže?
- Používalo dítě nosítko nebo šátek? Jak reagovalo?
- Jak dítě zvládá vodu? Je zvyklé se koupat nebo sprchovat? Voda přes hlavičku? Dotyky?
- Jaký typ plen je používán?

#### Všeobecné:

- Pokud ústav nebo přechodný pěstoun nechtějí něco přesunout s dítětem, nabídněte za to to stejné, ale nové nebo alespoň požádejte o zapůjčení na 1 měsíc (dá se podepsat smlouva o půjčce a době vrácení).
- Dívalo se dítě na pohádky? Jaké? Jaké má rádo pořady v televizi? Poslech hudby?
- Zpívání jakých písniček a hraní jakých her má dítě rádo a je na ně zvyklé?
- Velmi důležité je zaznamenávat události z přechodu do deníku, to jak dítě reagovalo na nové jídlo, na nové podněty, jednou to mohou být důležité vzpomínky podporující identitu dítěte, avšak zároveň pečovatelům pomáhají porozumět chování dítěte, jeho reakcím, jde o hodný způsob průběžného zhodnocování procesu přemístění.

Na co se ještě ptát bývalých pečovatелů

- Denní a noční režim dítěte (čas a způsob uspávání a spánku, čas a způsob jídel a krmení, doby vycházek, způsob oblékání – samo či s pomocí?) Čím podrobnější, tím lepší.
- Jak dítě reaguje při dobré náladě, při špatném dni, co jej rozladí apod. Co pomůže?
- Jak dítě zvládá cestování – auto, MHD (bus/tram/metro/vlak), chodí ven/bylo někdy venku? (Může mít různé zvyklosti a strach z nových aktivit.)
- Co má rádo / nemá rádo.
- Léky, nemoci, alergie, snášení zvířat, zkušenosti se zvířaty
- Tma a reakce na tmu (spí se světýlkem? Bojí se v tunelu?).
- Zda pláče a jak (jak dlouho, jakým způsobem, kdy, co pomáhá).
- Zda dítě plave, setkal se hlubokou vodou.
- Získat od nich veškeré fotky dítěte, veškeré věci, se kterými k přechodné rodině nebo do zařízení přišlo, veškeré věci, které je biologický rodič ochoten dát s sebou.
- Informace o tom, kdy a na jak dlouho je navštívili rodiče, zda něco vlastní od rodičů (pečlivě zapsat a uschovat).

### **Způsoby poskytnutí informací dětem, které začaly mluvit, předškolákům**

Od chvíle, kdy dítě začne vědomě rozumět slovům, je potřeba informace o přemístění sdělovat také verbálně. U dětí do cca 1,5 roku jde spíše o doplněk (nejvíce stejně stále vnímají celým svým tělem), později však verbální vysvětlení nabývá na významu. Nicméně u takto malých dětí je potřeba dbát na formu sdělení tak, aby pro dítě byla srozumitelná a pochopitelná. Proto nezastupitelnou roli má názornost. Zde jsou některé z metod vyzkoušené u dětí od dvou let. Pokud to jde, je lépe, když informace sděluje KP než pečující osoba, jelikož proti němu mohou jít snadněji emoce dítěte (naštvanost, smutek, lítost), emoce k přemístění patří a není dobré je potlačovat.

### **Maňáskové divadlo – prstoví maňásci**

Maňáskové divadlo dítě provází přípravou, přechodem i po přemístění v novém domově. Osvědčili se prstoví maňásci (např. zvířátka, IKEA), kteří jsou dobře přenositelní (kamkoli) a jednoznační (barvou, tvarem). Maňáskové divadlo je možné hrát dítěti ve velmi zkrácené formě už od 1,5 roku, cca od tří let může být podrobnější. Pohádka by se vždy měla dohrát až do konce (i když ji dítě odmítá poslouchat a odchází), je dobré počítat s pauzami, kdy dítě již nevnímá a posléze se k pohádce vrátit. U zcela malých dětí by měla být extrémně názorná, krátká, klidně hrát pouze se jmény lidí a citoslovci (2-3min) Stačí se omezit na vyjmenování původní rodiny/původní domov, auto, nový domov, kde bude bydlet + nové osoby. Jednoznačné by měly být předěly (jedu autem brm brm, spinkáme chrrr....). Pro cca 2,5 leté dítě může vypadat takto:

*Maminka jelen, tatínek lev, měli děti sloníka Honzíka a papouška Evičku. Všichni si spolu žili ve svém domečku (fiktivní nebo udělaný z tvrdých knížek), kde společně jedli, spinkali a hráli si. Mňam mňam, chrrr.. šlí, chrrr ší.... Jednou maminka říká: „pojdte děti, pojedeme na návštěvu k nové tetě!“ (měnit hlas). Nasedli do auta a jeli. Brm brm brm. „Ahoj Honzíčku“ „Honzíčku to je teta a budeme si tady hrát.“ Vešli do domečku a společně si hráli a snědli svačinku. Teta: „To je postýlka pro tebe“. A pak už byl večer, nasedli do auta a jeli domů. Brm brm brm. A doma šli spinkat do svých postýlek. Chrr šíí.... Chrrr šíí.... Ráno nasedla maminka už jen s Honzíkem do auta a jeli k tetě. Brm brm brm. „Ahoj, ahoj“, rádi se viděli. Hráli si, papali, a teta mu ukázala jeho postýlku. Jeli autem domů – brm brm. Kde všichni v domečku spinkali. Chrrr šíí. Ráno maminka sbalila věci a hračky a Honzíka, přijela myška a jeli k tetě. Maminka byla smutná, trochu plakala. Hladila Honzíka po hlavě. Teta Honzíkově ukázala jeho novou postýlku a nové hračky. Pak se maminka rozloučila: „Ahoj Honzíku, mám tě ráda, teď budeš*

*bydlet u tety a já pojedou domů.“ Pohladila ho po hlavě, dala mu pusku (mlask) a odjela. Honzík byl smutný, ale teta se o něj starala. Honzík spí u tety – chrrr ší... chrrr ší a maminka, tatínek a Evička u nich v domečku (chrrr šíí). Pak maminka telefonovala: „Halo haló, má se Honzík dobře?“ A nakonec se odstěhovala daleko (figurky jdou pryč) A Honzík zůstal u tety, která se o něj hezky starala.*

Tento příběh byl využit při přemístění asi 2,5 – 3 letého chlapce, který byl ale na úrovni asi dvou let (nemluvil). Stěhoval se nečekaně od dlouhodobé pěstounky (která jej nezvládala a rozhodla se odstěhovat do zahraničí), přecházel do přechodné PP a zároveň se mu hledala nová pěstounská rodina. Přemístění nebylo nikým očekávané, předběžné opatření se podávalo v pondělí, stěhování dítěte proběhlo ve čtvrtek. Divadýlko se mu přehrávalo v pondělí, dále v úterý na návštěvě u přechodné pěstounky, ve středu na návštěvě u přechodné pěstounky, ve čtvrtek při přemístění (kdy ukázal ještě ve hře myšce svou novou postýlku, kde bude spinkat), a poté ještě jednou po přemístění. Poprvé se hrála pohádka na dvě části (kvůli pozornosti). Ač maminka říkala, že tomu nebude rozumět, rozuměl všemu a ke konci říkal „ne, ne.“ V úterý i ve středu bylo problematické pohádku dohrát do konce, Honzík odcházel, odmítal, zacpával si uši, celkově byla rozdělena na cca 4 – 5 kratších celků. Ve čtvrtek pak opět byla rozdělena jen na dvě části. Bylo patrné, že Honzík rozuměl tomu, co se bude dít a adekvátně tomu to odmítal. Nicméně byl připraven na situaci a samotný přechod a především snaha maminky (do té doby pěstounky) maximálně spolupracovat a udělat mu to jednodušší, dobrý vztah pěstounky a přechodné pěstounky, situaci výrazně usnadnil. Pro malinké děti (1 - 2 roky) je dobré pohádku maximálně zkrátit, omezit jen na znázornění, kde dítě spí, přesunů a nových a mizejících osob (které např. říkají jen „Ahoj“ „ahoj“ a dávají pusku na důkaz, že je mají rádi). U starších dětí je možné přidat podstatné detaily.

### **Přemístovací kalendář pro malé děti**

Přemístovací kalendář, je vhodný pro děti od cca 3 let, někdy až 5 (dle vývojové úrovně dítěte). Přemístovací kalendář vypadá tak, že na velký papír (flipový, balící, nebo min. A2) se nakreslí týdenní nebo u mladších dětí klidně i jen třídní kalendář. Každý řádek je jeden den. Obsahuje předěly dne – obrázek oběda a obrázek noci (měsíček, hvězdy a postýlka). Pro velmi malé děti se používají fotografie, pro starší stačí jednoduše schematicky nakreslené obrázky. Podstatné je zaznamenat fotkou/obrázkem místo, kde dítě spí a jací jsou tam lidé. Každé políčko v daném dni (dopoledne, odpoledne, večer), kde je jasné, kde se dítě nachází a s jakými lidmi. Např. doma s rodinou. Důležité je zaznamenat návštěvu u „tety.“ Obrázek auta, fotka tety, ale i rodiny. Nicméně večer dítě spí ve své postýlce doma. Poté opět obrázek auta, maminky, tety, třeba dortu a večer spí v novém domě. Poté má obrázky jen v novém domě, s tetou. Přemístovací kalendář slouží jako pomůcka, jak si s dítětem o změně povídat, jak ho připravovat na to, co přijde. Ideálně, když dítě proces posléze dokáže popsat „jak to bude“ samo. Důležité je nevyhýbat se emocím, které přemístění provázejí, a také zdůrazňovat osobu, která tím dítě provede a bude stále s ním – chodit ho navštěvovat, ptát se atp. (KP, SP) Vhodné je také přemístovací kalendář nafotit (pro případ zničení nebo ztráty – emoce mohou být někdy prudké).

### **Pohádka**

Je dobrý doplňkový prostředek k tomu, aby dítě porozumělo své situaci, tomu, že se muselo přestěhovat a tomu, jak jeho osud může pokračovat dál, nebo i např. emocím, které s tím souvisí. Pohádka může být ze zvířecího světa (jak malému ježekovi onemocněla maminka a tak musel jít bydlet k veverce), tak z pohádkového světa (jak na děti byl zlý nevlastní

tatínek, a tak je víla dovedla ke skřítků rodině v lese, která se o děti postarala). Je dobré vyprávět jednu pohádku, kterou si vymyslíme. Často ani není nutné postavy pojmenovávat reálnými jmény, naopak, předškolní dítě už je často schopné se identifikovat i s jinou postavou (navíc přece jen je ten jejich příběh trochu jiný). Po povídání této pohádky je možné ptát se, zda dítě zná něco podobné, zda prožívá podobné pocity (smutku, zmatení, naštvaní) apod. a nebo jen nechat doznít.

## Přemístění starších dětí

Pokud hovoříme o přemístění staršího dítěte, je myšleno dítě starší 7 let. Nicméně zde je vývojový rozptyl dětí velmi široký. Je nutné tedy k dítěti přistupovat velmi individuálně. Obecně se ukazuje, že k dětem starším 10 let (u některých až 12 let) je možné přistupovat podobně jako k dospívajícímu a dospělému. Rozumové schopnosti dítěte jsou již rozvinuté, dítě je schopné se orientovat v příčině a následku, a pokud nemá dostatek informací, cítí se zmatené, domýšlí si bílá místa často katastrofickými scénáři, což dítě ještě více znejišťuje. Představit si dítě podobně jako sebe samého nebo některého ze svých blízkých může výrazně pomoci k respektujícímu přístupu k dítěti, jeho dostatečného informování a aktivního zapojování do celého procesu. U dětí ve věku 7 – 10/12 let toto platí také, nicméně obsah a formu slov je ještě potřeba upravovat tak, aby dítě situaci dobře rozumělo.

### Zásady pro zmírnění zátěže z přesunu dítěte/dospívajícího

- 1. Dítě má dostatek informací.** Dítě především musí nastalé situaci co nejvíce rozumět, znát příčiny přesunu, kdo o tom rozhodl, co mu to přinese (pozitiva i negativa). Nemusí se situací souhlasit, nicméně musí chápat co se děje, proč, kdy a jak. Pokud je to jen trochu možné, je dobré dát dítěti možnost ovlivňovat alespoň některé z dílčích událostí, které s přesunem souvisí (kdy se rozloučí ve škole, mít na výběr z různých dat, kdy se bude stěhovat apod.), rozhodně musí mít možnost se k situaci vyjádřit a jeho názoru je potřeba dát dostatečnou váhu.
- 2. Dítě má časový přehled a plán.** Člověk ve stresu přestává mít přehled o tom, co se bude dít a kdy, jak a co se od něj očekává. Pod náporu emocí se často sdělené informace vytěsňují, zapomenou. Proto je dobré vytvořit nějaký přehled toho, kdy se co stane, který dítěti dodá pocit jistoty a určitý řád. Může mít formu například přemísťovacího kalendáře (s formou přiměřenou věku dítěte).
- 3. Dítě zná místo a lidi, kam se přesunuje (ví, do čeho jde).** Je důležité, aby lidé, kteří se budou o dítě nově starat, přijeli nejprve za dítětem na návštěvu (komplikovanější u ústavů), poté s nimi strávilo pár hodin, klidně i celý den a případně víkend. Tím porozumí tomu, jak noví lidé fungují, budou si moci osahat dopředu nová pravidla a způsob chování. Stejně tak je důležité předtím znát a vidět nové místo: kde bude moje postel? Skříň? Počítač? Jak je to s jídlem? Hygienou? Kdo tam ještě se mnou bude? A další otázky. Pokud se dítě stěhuje do ústavu, je dobré jej párkrát předtím navštívit – poprvé si prohlédnout prostory, podruhé se již více seznamovat s lidmi (dětmi na skupině, jejich vychovatelé), ideální je pokusit se zařídit, aby na všech návštěvách byl jeden a tentýž dospělý a ten také dítě do zařízení přijímal (v průběhu návštěv se však setkává s více lidmi). Ať se dítě stěhuje kamkoli, mělo by místo nejprve dopředu navštívit v doprovodu bezpečné osoby, nebo alespoň mít dostatek fotek, videí apod. Snižuje se tím nervozita z neznáma. Informace o denním režimu, pravidlech nového místa je možné také dítěti sdělit dopředu, aby se mohlo ptát, když je ještě v komfortním prostředí.

Starším dětem je vhodné dát je i písemně, společně si prohlédnou webové stránky. Toto je možné uskutečnit i ve zrychleném omezeném režimu během rychlého předběžného opatření (v průběhu dne i půl dne, např. někde zastaví, prohlédnout webovky DD, fotoalbum PPPD apod).

4. **Dítě ví, kdy a jak se bude loučit, ví, co si vezme s sebou.** Rozloučení se je velmi podstatná součást celého procesu. Dítě by se na loučení mělo připravovat a mělo by mít možnost rozloučit se s lidmi, se kterými se do té doby stále stýkalo. Vede to k jasnému uzavření jednoho životního období, je provázeno určitými pocity, které k loučení patří. Je dobré dítě na emoce připravit (lítost, stesk, vztek, pláč, ale i společné veselí) a říci, že to k dané situaci patří. Připravit jej na emoce jeho i jeho blízkých lidí. Důležité je neopomenout rozloučení se spolužáky ve škole, s učiteli (dítě by nemělo prchat jen tak), širší rodinou (i pěstounskou), dětmi v ústavu, rodinnou skupinou v ústavu, kroužkem apod. Je možné udělat pro určité skupiny rozlučkovou oslavu, je hezké předat dítěti upomínkové předměty, nebo mu pro tu příležitost pořídit památníček, kde mu ostatní mohou něco hezkého napsat či namalovat. Dítě by na způsobu loučení mělo participovat, vybrat si příjemný způsob. Není vhodné ho nutit (zvláště pokud se bojí), ale pokud by se mělo tendenci vyhýbat, vést ho alespoň k formálním rozloučením a poskytnout mu při něm oporu. Dítě tím učíme, že ze vztahů se neutíká, ale vědomě a s respektem odchází. Dítě by dopředu mělo přesně vědět, co je jeho a bere si s sebou, kdy bude balit a do čeho. Jak bude vypadat samotný přesun a s kým bude uskutečněn (auto, autobus).
5. **Dítě ví, jak bude v kontaktu se svými blízkými (zachování kontinuity).** Velmi podstatnou otázkou je, co se bude dít po přesunu. Dítě by mělo vědět, jak a jak často bude v kontaktu se svými původními pečovateli. Případně kdo toto může zabezpečit, na koho se může obrátit. Telefonování, online zprávy, návštěva za týden, návštěvy pravidelně každých..., dopisy apod. Zpočátku (v době adaptace aspoň 2 - 3 měs) není dobré, aby se dítě vracelo do svého původního prostředí (zbytečná lítost, krok vzad), spíše jistotu dodávat kontaktem v novém domově. Důležité je také naplánovat (zvláště u dětí nad 10 let), jak budou moci být v kontaktu se svými starými kamarády.

## Doporučený postup přemístění starších dětí

1. **Plánovací setkání** - případová konference nebo společné jednání všech zúčastněných stran, kde se přemístění naplánuje. Dítě je součástí celého jednání a je mu dáván prostor pro jeho názor, případně je vtahováno do procesu. Cílem je společné vytvoření časového plánu a harmonogramu s úkoly pro jednotlivé strany.
2. **Dítě se seznamuje s informacemi o novém prostředí a s novými lidmi** (ideálně včetně návštěvy) - dítěti poskytujeme fotky nového místa, nových lidí, maximum informací (jak daleko to je, jak to tam vypadá, funguje, kdo se o něj bude starat, jak je starý, jeho jméno, kam bude chodit do školy, kam k lékaři, co bude mít k dispozici). Ideální je používat fotky (domu, lidí), webové stránky, mapy na internetu. V ideálním případě se jede na místo dopředu podívat a prohlédnout si je, navštívit nové lidi.
3. **Dítě zjišťuje, co si může vzít s sebou, kdy se bude balit, do čeho, kdo mu s tím pomůže.** Balí se. Jak mu dopravit věci, pokud už se z důvodu bezpečnosti nemůže vrátit domů, kdo mu věci (a jaké) zajistí v novém prostředí, nač má nárok. Neopomenout

osobní fotky a jiné důležité věci s emočním obsahem. (Pozor! Nebalit věci do velkých igelitových pytlů na odpad – asociace s vyhazovem dítěte).

4. **Loučení a odjezd.** Loučení může být spojeno s oslavou (např. s dlouhodobě plánovaným přemístěním z přechodné PP/ústavu zpět domů nebo do dlouhodobé péče), kde se sejdou všichni zúčastnění, dítě dostane dárečky, vzpomínkové karty (či dopisy), jedná se krásno-smutnou situaci. Ale může jít také o situaci náročnou, nečekanou, s negativní konotací (dítě odchází z biol. rodiny, dítě odchází z PP ať už na vlastní žádost, či z důvodu ochrany). Zde by pak mělo být alespoň možnost formálního rozloučení - podání ruky, slovní rozloučení. Vhodná je jednoznačná asistence dítěti i rodině. V případě náročnosti situace toto může být realizováno i v neutrálním prostředí. Jednoznačně se zde však pojmenuje, kdy se dítě s dotýčnými znovu uvidí, uslyší. Dobré je neopomenout rozloučení se spolužáky ve třídě a kamarády venku. Pokud to není možné učinit dopředu, s dítětem naplánuvat, jak to udělat alespoň virtuálně.
5. **Seznámení se s novým prostředím** - fungování, pravidla: chození ven, na jídlo, usínání, výběr školy, telefonáty, notebook/mobil, sociální sítě, kontakt s blízkými.
6. **Zajištění nové školy, lékaře** - seznámení se s dotýčnými lidmi, prostředím.
7. **Zajištění návštěvy / kontaktu s osobami blízkými.** (online/telefon)
8. **Předání kontaktu na osobu, která dítěti poradí, pomůže** (KP, sociální pracovnice – kdy může volat) Informace, kdy se dozví, na jak dlouho daná změna je (přehodnocování situace – kdy, za jakých podmínek?). Vše je nutné přizpůsobit jedinečnosti dané situace.

### **Případová konference nebo jiné společné jednání**

Případová konference (svolává ideálně OSPOD, podnět může dát i doprovázející organizace, případně ji i realizovat) má tu výhodu, že zúčastnění počítají s přítomností dítěte při jednání. Automaticky se tak při jednání volí slova, kterým dítě rozumí, nebo se mu po určitých úsecích jednotlivé kroky vysvětlují. Dítě je také průběžně vyzýváno ke sdělení jeho názoru na jednotlivé skutečnosti, sdělení svých přání. Některé děti se však v přítomnosti

tolika dospělých mohou cítit nejistě, proto je dobré, když zde mají „svého“ člověka – průvodce (KP), který je povzbuzuje nebo případně nachází formy, jak se může lépe vyjádřit. Když dítě často odpovídá „nevím“ nebo „mně je to jedno“, může jít o útekovou strategii z náročné situace, nebo znak toho, že je už příliš zmatené (neví přesně, nač má odpovědět atp.). K vyjádření dítěte může pomoci na flip nakreslený plán přemísťovacího kalendáře, do kterého schématicky kreslíme a dopisujeme jednotlivé kroky, které se budou dít, přičemž dítě samo může jít napsat, ve kterém okýnku se chce s dětmi ve škole rozloučit, kdy se chce jet podívat na nové místo (zda jednou či dvakrát, pak bude více otevřeno spolupráci), kdy si přeje, aby jej původní pečující osoby kontaktovali po přemístění (zda telefon nebo návštěva, kdo přesně). Přemísťovací kalendář je pak dobré překreslit a dát dítěti k stále dispozici.

### **Přemísťovací kalendář pro starší děti (od 7 let)**

Čím starší dítě, tím stačí menší formát přemísťovacího kalendáře – u pubertáků může být velmi efektní použití smartphonu a jeho plánovacích funkcí (je dítěti blížíší), anebo např. tabletu. Čím mladší nebo intelektově slabší dítě, tím víc je potřeba, aby obsahoval alespoň schematické obrázky (min. do 9 let určitě). Také počet plánovaných polí je potřeba

přizpůsobit rozumovým schopnostem dítěte (mladším dětem plánujeme jen onen stěžejní týden, maximálně 10 dní), starším dětem je možné plánovat v horizontu 14 dní i měsíce. Důležité je mít opět zaznamenán den, kdy dostanou veškeré informace o novém místě a nových lidech a kdo to dítěti přijde sdělit (KP). Den, kdy se pojedí na nové místo podívat (klidně i dvakrát). Pokud je to v plánu, tak i den, kdy noví lidé přijedou za dítětem do jeho současného domova na návštěvu. Den, kdy probíhá soud či jiné rozhodování o něm samotném. Den, kdy se loučí ve škole a s kamarády. Den, kdy se balí a kdo mu s tím pomáhá (můžeme společně udělat seznam), den rozlučky se současnými pečovateli (včetně focení, předání dárků, přání, dopisů) + kdo zde s ním bude. Den odjezdu (jak, s kým, v kolik hodin) a příjezdu do nového prostředí. Dny a způsoby, jak bude v kontaktu s blízkými prvních pár dní po přemístění. Nespoléhejme na to, že velké děti (15, 16, 17 let) přemísťovací kalendář nepotřebují. I my, dospělí, bychom v případě takové velké změny, chtěli mít schematický přehled, co se bude dít. Ten se totiž ani s náročným prožíváním neztratí. Vhodné je také přemísťovací kalendář nafotit (pro případ zničení nebo ztráty – emoce mohou být někdy prudké). I když je přemísťovací kalendář pro dítě pochopitelný, je dobré se k němu společně vracet a skrze něj se ujišťovat, že dítě samo situaci a dalším událostem rozumí (je schopno to podle něj převyprávět).

### **Příběhy o jiných dětech**

Pro děti od 8 let jsou už vhodnější než pohádky reálné příběhy dětí, se kterými se dané dítě může identifikovat. Stačí dva nebo tři (klidně i s různým koncem, čímž se dá vysvětlit, jak situace může dopadnout, pokud to není zřejmé). Důležité je, aby šlo o děti v podobném věkovém rozmezí (10. leté dítě nezajímá, co se stalo tříletému, ale co se stalo 8. až 14. letému). Také je fajn, když hlavní nositel příběhu je stejného pohlaví. Ideální je, když se jedná o příběhy, které jste vy sami zažili nebo alespoň od kolegy o tom slyšeli. Snadněji se totiž dodají důležité detaily, které dělají příběh zajímavý a živý (může jít o reakce dítěte, nějaké specifikum, které není běžné). NEOPOMĚŇTE velmi dobrou anonymizaci příběhu – rodiny se často znají, aby nedošlo k prozrazení identity (možné zaměnit věk, pohlaví, především pak počet a pohlaví sourozenců, atp.). Příběh dítěti pomáhá porozumět tomu, co se bude asi dít, porozumět emocím, které to může/i nemusí provázet a připravit se na něj. Zároveň dodává vědomí, že dítě není na světě jediné, které toto řeší, už se to někomu stalo a zvládnul to.

### **Terapeutická péče**

Přemístění je tak velká změna s tak velkým traumatickým potenciálem, že je nanejvýš žádoucí zajistit dítěti alespoň dočasnou terapeutickou péči (v průběhu a hlavně po přechodu). Může jít o dva či tři měsíce, tzn. 5 - 6 sezení (pokud není možné více), kde dítě s bezpečnou osobou může sdílet své strachy, emoce a hledat své zdroje. U přemístění do ústavu je to ještě podstatnější, jelikož zde chybí individuální péče zcela. Zkušenosti ukazují, že pokud terapeutická péče neprobíhá, dítě se se zátěží vyrovnává „po svém,“ tzn. může docházet k výrazně zhoršenému chování, stažení se, zhoršení prospěchu (což sice přemístění provází poměrně běžně, nicméně právě terapeutická péče toto může významně zmírnit).

### **Webové stránky / fotky / alba / obrázky / mapy**

Při poskytování informací dětem a dospívajícím se neomezujeme na čistě slovní projev. Používejme v maximálně možné míře vizuální podporu. Jedná se o webové stránky zařízení

(kde jsou fotky, vnitřní řady), připravené fotky nového místa a osob – ideálně např. ve formě malého alba fotek přechodných pěstounů a jejich domova (fotky pokoje musí odpovídat věku dítěte), internetovou mapu, kde zjišťujeme jak daleko je nové místo od původního a přes co se tam jede + panorama ukazující okol nového bydliště, fiktivní obrázky apod. To vše pomáhá dítěti si představit nové a přetavit to v alespoň trochu známé.

## Velmi krátké přemístění dítěte - 1 den a méně

Může se zdát, že všechny výše uvedené postupy – jak pro malé, tak pro starší děti – je možné realizovat jen v dostatečném časovém rámci. Samozřejmě je ideální, aby si dítě na myšlenku přemístění mohlo zvyknout, přijmout ji a aktivně se zapojit do procesu, když máme k dispozici alespoň 14 dní (a i to je šibeniční čas pro např. svolání případové konference). Nicméně zásady přemístění je v osekane podobě reálné dodržet i při rychlém předběžném opatření do 24 h a alespoň částečně také při nečekaném přemístění dítěte, kde o něm rodina neví vůbec. Zde se pak všechny zásady scvrknou do 3 skutečně podstatných bodů:

1. kam jedu,
2. jak dlouho tam budu,
3. kdy znovu uvidím mámu (blízkého).

Na všechny tyto odpovědi se dá uspokojivě odpovědět a to, i když první odpověď, která nás napadá, zní „nevím.“ Je však potřebné vcítit se do dítěte a představit si, že my sami jsme v takto náročné situaci a přemýšlet, jaká odpověď by nás uspokojila.

1. Kam jedu – je důležité mít k dispozici základní informace, fotografie, webové stránky, ideálně i fotky lidí. Pokud jde o předběžné opatření, kde se na rozhodnutí čeká pár hodin, je možné sednout s dítětem na 1/2h k internetu a společně informace dohledat.
2. Jak dlouho tam budu – odpověď „nevím“ nebo „nevím, to závisí na tom, jak si tvá rodina upraví podmínky,“ která je často pravdivá, jelikož sami víc netušíme, je matoucí a znejišťující. Mnohem lépe je odpovědět: „nejsem si jistá, nicméně očekávám minimálně 2 až 3 měsíce, ale klidně to může být i rok. Určitě tam budeš chodit do školy. Závisí to na situaci té a té. Za dva týdny (dejte reálný čas!) budu zjišťovat víc a pak za tebou přijedu a řeknu ti podrobnosti. Asi za tři měsíce bude probíhat soud, ten to zhodnotí a budeme vědět více (můžeš se ho zúčastnit).
3. Kdy uvidím mámu / blízkého – opět odpověď nevím, je extrémně znejišťující. Lépe zní naše vlastní iniciativa. „Pokusím se s ní potkat a naplánovat vaše návštěvy/telefonáty. Pokud se to nepodaří, můžeme zkusit společně za ní zajet, ale to určitě nestihnu dříve než za 2 týdny.“ (Opět dodejte svůj opravdu reálný čas ideálně vynásobený koeficientem vašeho vytížení. Nelze dítěti něco slíbit, a pak to nedodržet.

*Příkladem může být přemístění dívky (12 let), která se po náročném víkendu doma (alkohol v pěstounské rodině) ze školy odmítala vrátit ke svým pěstounům. Situace v rodině byla opravdu náročná, dívky názor byl jednoznačný. V pondělí ráno společně klíčová a sociální pracovnice s dívkou provedli rozhovor o tom, jak situace doma vypadá a posléze SP sepsala předběžné opatření. Mezi tím KP s dívkou dohodla, jakým způsobem se dostane ke svým věcem, jak se alespoň na dálku rozloučí s pěstouny (měla strach z přímého kontaktu). Zjistili, do jakého domova se bude přemísťovat a jeli se na něj podívat alespoň „z venku, zpoza plotu.“ Poté si během oběda (kam ji KP vzala) povídali o tom, jak to funguje v DD, o tom, co dívka může čekat, že do DD s ní KP půjde*

*společně a počká, až se tam zabydlí, kdy se jí KP opět ozve, vysvětlení, co je terapie a k čemu jí může být dobrá. Otevřely i otázku kontaktu s pěstouny. Dívka tak během 3 hodin byla rámcově připravená na velkou změnu.*

**Při prudkém přemístění/odebrání** dětí je možné děti nejprve dovézt někam do neutrálního prostředí (kancelář, cukrárna), kde dítě můžeme stabilizovat (pomáhá teplý nápoj, cukr/čokoláda, teplo – deka), kde jim posléze povíme všechny informace, které potřebují vědět, a dáme jim prostor na dotazy

## Příprava rodiny na přijetí dítěte (Standard 12)

Přijetí dítěte do pěstounské rodiny je pro všechny zúčastněné velká událost. Velmi mnoho pozornosti je po právu věnováno přípravě samotného dítěte na přesun, nicméně je nutné nepodcenit samotnou přípravu celé rodiny a jejího blízkého okolí, na změnu, která má přijít. Ať již je do rodiny přijímáno dítě první nebo již několikáté, je nutné tuto přípravu nepodcenit a cíleně se na ni při práci s rodinou zaměřit. Vždy je nutné samostatně se koncentrovat na přípravu na změnu u:

- každého z pěstounů,
- biologických dětí pěstounů a pěstounských/adoptivních dětí vyrůstajících v rodině,
- prarodičů a blízkých příbuzných, rodinných přátel.

### Příprava pěstounů

Dalo by se očekávat, že pěstouni jsou z vyjmenovaných skupin na nově přichozí dítě nejvíce připraveni, jelikož se jedná o jejich rozhodnutí, již dlouhý čas k němu podnikají množství kroků, mají vše promyšlené a na dítě se těší. Nicméně i tak je vhodné se s pěstouny nad tímto krokem pozastavit a probrat následující body:

- Kdo bude s dítětem doma (pokud je mladšího věku), zda mají naplánováno, jak bude rodina ekonomicky zajištěna, poskytnout informace o všech dávkách
- Jak budou vypadat první dny po přijetí dítěte - kdo všechno bude doma, co se dá očekávat od dítěte, upozornit na omezení návštěv, velmi postupné zapojování nových prostor a osob pro dítě?
- Může nastat pocit izolace pro pěstouna, který zůstává s dítětem doma.
- Jak přijetí dítěte pozmění jejich čas na sebe samé - vědět, že zpočátku to může být náročné, umět si naplánovat v nějaké dohledné době možnost strávit čas pouze spolu jako partneři
- Kdo a kdy se bude individuálně věnovat dětem, které v rodině již byly před tím?
- Co by se mohlo stát nejhoršího?
- Co by pěstounům pomohlo v takovou chvíli?

### Příprava dětí

Děti, ať už biologické, tak i přijaté, by měly být do procesu rozhodování se o přijetí nového sourozence zapojeny už od samého počátku procesu. Rozhodně by měly znát důvody, proč se pěstouni rozhodli přijmout dítě do rodiny. Důležité je, aby se s nimi otevřeně hovořilo o tom, že to také nemusí být lehké – dělit se o hračky, o pozornost rodičů, ale i to, že se pravděpodobně změní režim rodiny. Stále by měly být ujišťovány o lásce, kterou k nim rodiče mají a jejich pozici, zde však není pravda, že je neměnná. Dále by s nimi – adekvátně jejich věku mělo být probráno:

- Jak bude vypadat postupné přemísťování dítěte?

- Jak budou vypadat první dny s dítětem doma?
- Jak se asi změní režim rodiny? Co bude dítě potřebovat navíc?
- Jak to asi bude vypadat z dlouhodobého hlediska?
- Jaké vztahy mohu mít s novým dítětem (může to být náročné, mohou se i hádat, mohou si i hrát – je to na nich, ale taky na tom dítěti, dá se počítat s tím, že z DD nebude umět mít s ostatními dětmi hezké vztahy, když to bude naopak, bude to o to lepší)?
- Jak se změní moje pozice v rodině? Co to pro mne znamená? Jsem stále nejstarší? /nejmladší? Ne? Kdo tedy v rodině budu?
- Co když se mi zasteskne po tom, jak to bylo předtím?
- Kdy budu moci být s mámou nebo s tátou jenom já sám?

Dále je důležité uvědomit si rozdíl mezi biologickými dětmi a dětmi přijatými. Jaký rozdíl mezi jejich vnímáním příchodu dítěte může být? Jaké mohou být rozdíly v jejich reakci? Forma přípravy dětí musí odpovídat jejich věku a porozumění. U malých dětí se může vyprávět pohádka, hrát loutkové divadlo. Se školními dětmi je možné hrát hru na otázky a odpovědi – např. Člověče, nezlob se, kde bude zakomponováno losování otázek (když někdo někoho vykopne, někdo dorazí panáčkem do domečku, když někdo nasadí nového panáčka do hry) a zároveň společné odpovídání na tyto otázky (mělo by být s rodiči předpřipraveno). Takovou hru je možné s dětmi hrát i po nějaké době po příchodu dítěte, s otázkami týkající se adaptace všech na novou situaci. S dospívajícími je vhodné vést dopředu docela vážný a partnerský rozhovor, kde je vhodné otevřeně hovořit o všech kritických bodech. Ve všech případech je možno pracovat s nástěnným kalendářem (více popsán v kapitole o přemístění starších dětí).

I když budou děti dopředu připravené, nedá se počítat s tím, že si danou situaci budou umět představit. Proto je dobré vědět, že dříve či později v době adaptace se může objevit a pravděpodobně se objeví některé tyto projevy:

- “zlomení”
- zvýšená mazlivost a potřeba pozornosti
- jakýkoliv projev regrese dětí
- uzavřenost a stranění
- šarvátky dětí mezi sebou, boj o pozici v rodině, naschvály
- manipulace ze strany přijatého dítěte (po určité době chce být jen ono na výsluní pozornosti rodiče) a naschvály vůči ostatním dětem v rodině.

Velmi se osvědčuje, pokud si pěstouni naplánují čas, kdy se dětem každý z nich věnuje individuálně (alespoň chvíli) – např. každému zazpívat písničku před usnutím, doprovázení konkrétního dítěte na kroužek a udělání si z toho „hezké společné chvíle“, poslat část dětí ven jen s tatínkem/maminkou apod.

### **Příprava příbuzných**

Širší rodina pěstounů je velmi důležitá součást, kterou není dobré opomínat. To, co si pěstouni promýšlejí celé měsíce a možná i roky, najednou prarodiče a švagrové musí „schroustat“ v poměrně velmi krátkém čase. Nemají tolik informací, jako již získali pěstouni, potýkají se s množstvím obav. Při všech schůzkách s pěstouny před přijetím dítěte je nutné se aktivně ptát, jak je připravena širší rodina, jak jejich rozhodnutí nesou, kde by mohl být potenciální problém. Širší rodina, zvláště pak prarodiče a sourozenci, jsou pro pěstouny

velmi důležité osoby, které jim většinou poskytují širší zázemí, kontinuální ukotvení, řadu vztahů, které přináší stabilitu a především jde také o primární pomocnou síť. Proto je důležité, aby měli dostatek informací, viděli, že je pěstouni považují za důležité a jejich názor zvažují (nemusí se podle něj rozhodovat). Často bývá velký problém v případě, kdy jde o přijetí dítěte romského etnika, přičemž rodina s tím nesouhlasí. To je pak potřeba více času a prostoru. Dobré je vést pěstouny tímto směrem:

- Jak často a jak hodně mluvíte o budoucím dítěti s vaší rodinou? Jak se na to rodina tváří? Kdo s tím má problém? Kdo se těší? (S kým budou moci sdílet?) Mají z něčeho strach?
- Kolik toho širší rodina ví o projevech deprivace? Kolik by o tom komu chtěli pěstouni říci?
- Otevřeli už otázku toho, jaký vztah by příbuzní k dítěti chtěli mít? Jak by chtěli být oslovováni? (babičko, teto? Nebo naopak spíše jméno?)
- Jak budou řešeny dárky? – Vánoce, svátky, narozeniny? Co od příbuzných očekávají pěstouni a co si myslí, že je pro ně akceptovatelné?
- Jak to bude s hlídáním dětí? Koho budou prarodiče hlídat? Jak často? Jen vaše biologické děti nebo i občas děti přijaté? Mají v tom dotyčné osoby jasno?
- Otázka návštěv po přijetí dítěte: proč nebudete chvíli jezdit na návštěvy a návštěvy přijímat. Jak to budete kompenzovat? Najdete si čas občas rodině alespoň zatelefonovat?
- Co by širší rodina potřebovala? Co byste od ní potřebovali vy? Je reálné si to navzájem sdělit?

### Rodinní přátelé

Rodinní přátelé jsou pro pěstouny stejně důležití jako rodina. Jsou zdrojem odpočinku, pomoci, sdílení, společné radosti, ale také osobní a rodinné kontinuity. Proto je vhodné v přípravě neopomíjet také je a společně s pěstouny si odpovědět na otázky:

- Kdo jsou přesně pro nás nejdůležitější přátelé?
- Kolik toho vědí o našem záměru přijmout dítě?
- Jak moc tuší, že to po přijetí dítěte bude náročné?
- Jak často se stýkáte? Ví, že po přijetí dítěte je doba adaptace a návštěvy by měly být omezené? Rozumí tomu proč?
- Jaký mají názor na váš záměr přijmout dítě? Mají z něčeho strach?
- Jste domluveni, jak bude váš kontakt probíhat po přijetí dítěte?

## Zahájení školní docházky dítěte (Standard 12)

Zahájení školní docházky dítěte je velká událost v každé rodině, pěstounskou rodinu nevyjímaje. Stejně tak může být náročný i přechod dítěte na 2. stupeň základní školy, přestup na SŠ nebo změna školy jako taková. Pěstounská rodina se může ve zvýšené míře než ostatní rodiny potýkat s množstvím adaptačních a jiných problémů, a to především z důvodu mnohých specifik dítěte (ADHD, snížená pozornost, potřeba upoutávat pozornost, zvýšená citlivost dítěte, deprivanční projevy apod.) Kromě jiného si na prvním stupni začne dítě více uvědomovat, že jeho rodina je jiná, a to nejen z běžného života, ale také z probíraných témat, zvláště v prvouce, která se dotýká rodinného života, rodokmenu apod. Je důležité rodinu na předpokládané problémy předem připravit a navrhnout pěstounům preventivní a podpůrná opatření. Zvláště výhodné je, pokud se podaří navštívit budoucího

třídní učitelku dítěte ještě dříve, než začne nový školní rok (o prázdninách nebo před nimi) a vysvětlit jí životní specifika dítěte, popsat, jak reaguje, co přesně potřebuje, dohodnout se s ní, jak pracovat s citlivými údaji. Velmi přínosné také je, když se podaří dohodnout besedu s dětmi v dané třídě, kterou mohou vést buď samotní pěstouni, nebo někdo z naší organizace. Cílem je s dětmi zábavnou formou probrat, jak mohou vypadat různé rodiny, proč se děti ocitají v jiné rodině nebo v dětském domově, jak to tam vypadá apod. Případně toto téma může vnést do výuky sám třídní učitel. Taková beseda se může uskutečnit v době, kdy je dané téma probíráno, nebo na začátku školního roku, kdy jde o představování jednotlivých dětí a jejich rodin. Vhodné také je naplánovat s rodinou a učitelkou způsob komunikace (telefon, email, pouze deníček), aby se předešlo komunikačním šumům a napomohlo adaptaci dítěte. Vhodné je předat třídnímu učiteli i kontakt na nás, kdyby se něco závažného dělo. Po nástupu dítěte do školy je žádoucí s pěstouny probrat obvyklý denní režim dítěte, to jak se mu daří plnit úkoly, zda vnímají v něčem problémy apod. Škola lze také navrhnout vzdělávací akreditovaný program od SOFA <https://www.societyforall.cz/e-lektra> o trauma respektujícím přístupu.

## Útěk dítěte z domova (standard 12)

Útěk dítěte je velmi náročná a krizová životní událost a část dlouhodobých pěstounů s ní má osobní zkušenost. Zvláště první útky jsou pro pěstouny velmi stresující, provázené emocemi, především pak strachem o dítě, pocity lítosti, vzteku, ale také selhání. Mnohdy si nejsou jistí, co přesně mají dělat. Každý útěk dítěte je individuální záležitost a doporučení, které dáváme pěstounům v takové situaci, se velmi odvíjí od konkrétního dítěte (věk, motiv, dřívější zkušenost, hendikep). Zde je výčet doporučených kroků v případě útěku:

- Snaha uklidnit pěstouny, ujistit je, že jim nyní pomůžeme (sami zkusit kontaktovat dítě, zjistit informace o krizových linkách apod.) – poté pěstounům volat výsledky a nové nápady.
- Zjistit základní informace o útěku dítěte.
- Pokud se jedná o dítě do 15 let věku nebo s mentálním hendikepem, doporučíme hlásit Policii - 158 útěk dítěte, pokud se nevrátí do 20 h. V případě podezření, že nejde o útěk, ale o ztracení se, upozorňujeme policii okamžitě.
- Pokud se jedná o dítě nad 15 let, doporučujeme nahlásit pohřešování dítěte, nejpozději druhý den ráno (ale je možné i dříve, pokud je zřejmé, že se dítě nevrátí).
- Pokud je jasné, kde se dítě nachází nebo pokud komunikuje (telefonem), je možné nejprve zkusit jej přesvědčit (pěstouni, KP) k neutrálnímu dialogu.
- Doporučit pěstounům, aby dítěti poslali zprávu (sms, facebook) – měla by být autentická, uklidňující (o tom, že je mají rádi, ať se potkají a zkusí společně hledat řešení apod.).
- KP by měl zkusit navázat kontakt s dítětem (hovor, zpráva, sociální sítě).
- Zaslat dítěti kontakty na linky a centra, které mu mohou pomoci (linka bezpečí, krizové centrum apod.).
- Poté, co je útěk nahlášen na policii, informovat OSPOD dítěte.
- Zkusit obvolat krizová centra, ZDVOP – zda by zde dítě mohlo nocovat (poslat informaci dítěti).
- Ujistit pěstouny, že je nesoudíte, mít pochopení pro jejich emoce, zeptat se, co pro ně můžeme udělat.

- V případě déle trvajícího útěku doporučit pěstounům, aby dítěti stále posílali zprávy (např. každý den) s autentickými informacemi (že na něj myslí, co se událo v rodině, že se jim o nich zdálo apod.), a to přesto, že dítě nebude odpovídat.

Ne všechny tyto kroky jsou vhodné pro všechny děti a především pěstouny. Zvláště u pěstounů, kde útěk jejich dítěte není první, případně se jedná o vyvrcholení dlouhodobých vážných problémů dítěte nebo pěstounské rodiny jako celku, může jít o tzv. poslední kapku. U frustrovaných pěstounů tak může více převládat pocit vzteku a naštvaní nad strachem, můžou být velmi demotivovaní cokoliv pro dítě dělat, nebo také chtít, aby se už dítě nevracelo, že zkusili všechno, co šlo, neustále mu dávali šance, a naopak dítě se chovalo stále hůř a hůř. V tomto případě je potřeba pracovat zvlášť s rodinou (akceptovat jejich pocity, a to že na ně mají plné právo, dopřát jim odpočinek i ventil emocí, domluvit se s nimi, že se s dítětem pokusíte kontaktovat sami apod.) a zvlášť s dítětem (zkusit mu psát zprávy, kontakty na místa, kde může bydlet, hledat pomoc, apod.). **Tato situace je velmi složitá a vždy je nutné ji řešit v průběhu konzultacemi v rámci intervize a supervize.**

## Zletilost dítěte a ukončení PP (standard 12)

V případě, kdy se blíží zletilost dítěte, je vhodné se už 2 - 3 roky před tím zaměřit na témata s tím spojená a samotnou přípravu postupně zintenzivňovat. KP témata diskutuje jak s pěstouny, tak s dítětem - co bude tomuto zásadnímu momentu předcházet, co se poté změní, co od koho kdo očekává apod. Situace bude jiná u dítěte, které neukončilo studium, u dítěte, které již ukončilo přípravu na povolání, u dítěte, které vzhledem ke svému hendikepu má být umístěno v ústavu, u dítěte, které má značné problémy se zvládnutím společenských a rodinných pravidel. Tomu je potřeba plánování změny uzpůsobit. Jednoznačné je však to, že od dosažení zletilosti je společné soužití dobrovolné, jak ze strany rodiny, tak ze strany dítěte (pokud není nebo nemá být omezeno v právních úkonech). Toto je potřeba jednoznačně pojmenovat. Pokud mladý dospělý zůstává v domácnosti rodiny, nemusí se změnit až tak mnoho (nastavení nových pravidel, financování). Pokud však mladý dospělý z domácnosti odchází (záměrně zde není použit pojem „odchází z rodiny“), je nutné zahájit intenzivní přípravy a provázení napomáhající osamostatnění dítěte (může se jednat o pomoc s vyhledáním bydlení, práce, psychologickou podporu a jiné). Navzdory tomu, že naše povinná péče končí dosažením plnoletosti dítěte, je naším pravidlem, že nabízíme rodině a mladému dospělému nezávazné poradenství také v následujícím půl roce. Všichni zúčastnění jsou zároveň upozorněni, že v případě potřeby se mohou na naši organizaci obrátit i kdykoli jindy (my poté zvážíme naše možnosti, zda je v našich silách pomoci, či nikoli). Jakmile dítě v PP dosáhne 18 let, musí být jako mladý dospělý informován o těchto možnostech:

1. Může požádat o nahlédnutí do spisu vedeném na OSPOD podle jeho trvalého bydliště. Z tohoto spisu si může vytvářet kopie. Pozor, každý úřad má svou archivační dobu (dobu, po které bude spis uchován), než bude skartován. KP mu proto sdělí adresu OSPOD, kam se může obrátit pro nahlédnutí do spisu, a dále kdy a jakým způsobem o to může požádat, jaká je doba archivace spisu na úřadě.
2. Má právo nahlížet do dokumentace soudní tzn. do dokumentace, kterou vedl soud při nařízení ústavní výchovy, rozhodnutí o PP apod. Zde je také možné pořizovat si kopie a také běží archivační lhůta. Lhůtu o délce archivace je možné získat na adrese příslušného soudu.

3. Mladý dospělý může nahlížet do spisu vedeném o jeho pěstounské rodině v Repette, plus přidat informace o archivaci.
4. Mladý dospělý by měl znát (z paměti) jméno a příjmení obou biologických rodičů. Musí jednoznačně rozumět tomu, že ve všech oficiálních situacích a příležitostech nemůže udávat jména pěstounů. Zvláště v anamnéze u lékařů, při vyřizování dokladů apod.
5. Mladý dospělý musí rozumět tomu, že po právní stránce je najednou jeho vztah mezi ním a pěstouny zcela totožný, jako mezi ním a jakýmkoliv cizím člověkem. Nicméně emoční vztah – to, že se mají rádi, mají společnou historii – je jako u přátelství odvozen od jejich vzájemného rozhodnutí a přání.
6. Pokud se mladý dospělý nadále soustavně připravuje na výkon povolání/studuje a bydlí ve společné domácnosti s jeho bývalými pěstouny, pak má **nárok na příspěvek na úhradu potřeb dítěte a bývalí pěstouni na odměnu pěstouna nebo na opakující se zaopatřovací příspěvek (§50b ZSPOD), pěstouni pak odměnu již nepobírají. Toto platí až do 26. let věku mladého dospělého a zároveň do konce roku 2027, kdy končí přechodné období. Od roku 2027 pak bude mít mladý dospělý k dispozici pouze opakující se zaopatřovací příspěvek.** Ten se vyznačuje především tím, že je podmíněn spoluprací se sociálním kurátorem. Odbor dávek si dotýčného a jeho bývalé pěstouny většinou zve sám na schůzku, kde se toto vyřeší (je možné tam však také zatelefonovat).
7. To, jakým způsobem se naloží s příspěvkem na úhradu potřeb dítěte/zaopatřovacím příspěvkem (a jakým způsobem se mladý dospělý bude podílet na finančním chodu společné domácnosti) je tvořeno dohodou mezi mladým dospělým a bývalými pěstouny. V praxi bývají tyto možnosti a jejich kombinace:
  - Mladý dospělý na sociálním úřadě dá souhlas k posílání příspěvku na účet bývalých pěstounů. Ti mu posléze hradí všechny potřeby podobně jako v době před jeho 18 narozeninami, přičemž spolu mají dohodu, kolik prostředků bude mít pro svou osobní potřebu
  - Mladý dospělý si založí svůj vlastní účet, kde mu příspěvek na úhradu potřeb dítěte/zaopatřovací příspěvek bude docházet a z něj trvalou platbou nebo i hotově pravidelně přispívá na provoz domácnosti částkou, kterou s bývalými pěstouny dohodli.
8. Sdílet způsob, jak se obrátit pro poradenství na Repette v následujícím půl roce – kontakt na KP
9. Sdílet informace o organizacích, které podporují mladé dospělé v době jejich osamostatnění - Centrum Don Bosco, Projekt Začni správně atp., a na návazné služby, např. Domy na půli cesty, služba sociální rehabilitace aj. Ideální je mít s nimi navázanou spolupráci ještě před odchodem dítěte z PP

### **Přehled dávek pro mladého dospělého:**

Po dosažení 18 let věku má mladý dospělý, který byl předtím v pěstounské péči, několik možností finanční podpory:

- **Zaopatřovací příspěvek opakující se:** Tato měsíční dávka činí 17 250 Kč a je určena pro nezaopatřené mladé dospělé, kteří pokračují ve studiu nebo nemohou pracovat ze zdravotních důvodů. Podmínkou je, že před dosažením zletilosti strávili alespoň 12 měsíců ve zprostředkované pěstounské péči nebo 3 roky v

nezprostředkované pěstounské péči (péče příbuzných). Dále musí být bezúhonní a spolupracovat se sociálním kurátorem na individuálním plánu. Tento příspěvek lze pobírat nejdéle do 26 let věku.

- **Jednorázový zaopatřovací příspěvek:** Při ukončení pěstounské péče má mladý dospělý nárok na jednorázový příspěvek ve výši 28 750 Kč, který slouží jako finanční podpora při přechodu do samostatného života.
- **Příspěvek na úhradu potřeb dítěte:** V přechodném období od 1. ledna 2022 do 31. prosince 2027 si mladý dospělý může zvolit mezi pobíráním zaopatřovacího příspěvku opakujícího se nebo pokračováním v pobírání příspěvku na úhradu potřeb dítěte, který byl vyplácen během pěstounské péče. V tomto případě by jeho bývalý pěstoun nadále pobíral odměnu pěstouna/příspěvek při PP.
- **Dávky pro bývalé pěstouny:** Po dosažení zletilosti dítěte a ukončení pěstounské péče zaniká pěstounům nárok na odměnu pěstouna a další související dávky. Pokud se mladý dospělý rozhodne pokračovat v pobírání příspěvku na úhradu potřeb dítěte, bývalý pěstoun může nadále pobírat odměnu pěstouna po dobu trvání této dohody.

## Rodič ve VTOS

Část rodičů našich dětí je ve výkonu trestu odnětí svobody (VTOS) z různých důvodů (nejčastěji neplacení výživného, krádeže, týrání dítěte apod.). Pro práci KP s dítětem je nutné znát dosavadní vztah dítěte k rodiči (Vědí o sobě? Probíhá tam nějaký kontakt? Jak častý? Jakou formou?), mít informaci zda není rodič zbaven své rodičovské odpovědnosti, případně zda nemá zakázaný styk dítěte soudně.

Pro zorientování se v této problematice může pomoci informační brožura centra Rubikon - [Průvodce pro rodiny a osoby blízké osob ve výkonu trestu a po propuštění](#). KP ji může nabídnout také pěstounům.

Kontakt dítěte s rodičem ve VTOS je vždy řízen dlouhodobým zájmem a právem dítěte. Může se stát, že rodič není dlouhodobě v kontaktu s dítětem nebo pěstouny a ve chvíli, kdy se ocitne ve VTOS, projeví snahu se s dítětem zkontaktovat. KP může nejdříve hovořit s pěstouny a zjistit zda je to pro dítě známá informace, že je rodič ve vězení (a proč). V případě, že ne, mohou spolu napláňovat způsob a časový horizont sdělení této informace (informace půjde od pěstounů?, od KP?, nebo za přítomnosti psychologa? apod.) Dítěti nezamlčujeme pravdu, ale hledáme způsob, jak mu ji citlivě a přiměřeně k jeho mentálnímu věku sdělit. KP může využít krátký příběh [Maminka ve vězení](#) (Český helsinský výbor)

- KP zjišťuje zájem dítěte o kontakt s rodičem a podle toho KP koná další kroky. Kontaktuje OSPOD dítěte za zjištěním místa VTOS rodiče. Případně se kontaktuje se sociální pracovníci věznice přímo, pokud zná místo VTOS, a domlouvá další postup.
- Kontakt s rodičem může být písemný, telefonický nebo osobní. V případě telefonického se jedná pouze o jednosměrné hovory ze strany rodiče, případně se zkouší využívat hovory online. V případě osobních návštěv je nutné dbát pokynů konkrétní věznice. Na webu [Vězeňské služby](#) ČR je přehledný rozcestník s obecnými pokyny.
- V mnoha věznicích nejsou příliš přizpůsobení pro návštěvy s malými dětmi. Je vhodné oslovit sociální pracovníci věznice a zkontrolovat s ní vhodný postup a věci, které je možné mít pro dítě s sebou.

- V případě potřeby se lze obrátit na poradenské centrum Českého helsinského výboru, které poskytuje poradenství v oblastech práv vězněných osob a jejich blízkých apod.

## Karta 2

Y s v